

best of vol. I.
zdeněk zapletal

FLEET

Zdeněk Zapletal

Best of vol. I.

best of vol. I.

zdeněk zapletal

Copyright © Zdeněk Zapletal, 2010
Cover and layout © Lucie Mrázová, 2010

ISBN 978-80-87162-73-6 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-87497-90-6 (PDF)

sen na konci rána

Lehký vítr profukoval zelenými listy ořechu. Ze dvou oken vedle sebe vykukovaly vyložené peřiny jak vyplazené jazyky. Kdyby tu byla housata, uždíbovala by zelenou travu a svou žlutou barvou by kontrastovala se sytou zelení letní trávy. Bylo léto. Začínalo léto. Začínaly prázdniny. Janovi se zdálo, že všechno začíná vždycky létem. Každý rok začíná létem a pokračuje přes dozrávání, padání listů, přes plískanice a první sních, přes beznadějnost šedivých dnů podzimu, přes závěje, zimní rekreace, přes idyly Vánoc, přes zešedlý únorový sních k prvním květům jara, k jiným květům jara a nového léta. Pořád dokola. Rok co rok. Pokaždé je to stejné a přitom úplně jiné. Kdyby tu nebylo město a kdyby ta tráva nebyla na malém prostranství mezi několika domy, mohly na ní růst letní květiny. Jestřábníky, zvonky, rozrazilily. Kdyby to byl záhon, mohly tu růst begonie, petúnie, řeřichy a růže. Byl to kousek města. Ze zeleně vyrážely bílé hlavičky jetele. Někdy si tu hrály děti. Někdy tu Marta našla několik čtyřlístků za sebou.

Bez několika zanedbatelných roků to bylo dva tisíce let, co se narodil Kristus. Ježíš Kristus byl zabit, když mu bylo třicet tři let. Před jednou a půl miliardou let prý vznikl na zemi život. Vznikl z jednoduchých bílkovin. Poslední ve vývojové řadě živočichů byl ČLOVĚK. Homo sapiens. Vývoj každého člověka je zkráceným opakováním historického vývoje druhu. Když se

nad tím Jan zamyslel, vždycky znovu mu to připadalo úžasné. Vždycky znovu byl překvapen dokonalostí života. Jako by nejrozumnějšímu bylo poskytnuto, aby poznal všechno. Jaké to je být rybou? Nepamatoval si. Jsme lidé moudří. Moudří lidé. Téměř na všechno jsme už přišli. MY. Umíme transplantovat orgány, umíme rodit děti „ze zkumavky“, známe způsoby, jak prodloužit lidský život. Známe všechny způsoby, jak zabíjet jiné lidi, jak jiné lidi okrádat, zmrzačovat fyzicky i psychicky. Všim jsme už prošli. Vysvětlili jsme si, jak to funguje v mozku. Naučili jsme se analýze a syntéze. Ale přesto, že všechno už víme a všechno jsme prožili, nepoučili jsme se z toho. Pořád stejné chyby. Opakování chyb. Stotisíckrát jsme si mohli přechíst výklady o smyslu života. Stotisíckrát jsme je mohli pochopit. Ale byly to CIZÍ ŽIVOTY. Důležité bylo pochopit TEN SVŮJ.

– Pamatuješ na to, když jsi byla rybou? zeptal se Jan. Marta seděla vedle něho. Pila citronovou šťávu s ledem. Sklenice byla orosená. – Ano, řekla. – Měla jsem modrostříbrné šupiny. Uměla jsem krásně plavat... – Nepamatuju se, řekl Jan.

Později večer seděli v hospodě a pili pivo. Venku mezitím létali netopýři a chrousti. Venku byla mezitím tma. Letní tma otevřeného nebe. Marta a Jan seděli u stolu s Jiřím a pili pivo. Hospoda byla plná. Byla to letní hospoda. Hosté postávali mezi stolky a vestoje pili pivo. Všichni měli žízeň. Později se k Martě, Janovi a Jiřímu připojil Pavel. Byl to zvláštní večer. Bylo horko. Janovi a Martě, ale i Jiřímu připadalo všechno podivně neskutečné. To teplo i všichni ti lidé kolem. Mladíci žebřali o cigarety s nevinným a upřímným obličejem. Ta zvláštní nálada... Bylo to jako SEN.

Jan, Marta a Jiří poslouchali Pavla, který byl v hospodě už od oběda. Pavel se rozvedl. Jeho žena měla jiného muže. Jeho žena měla syna. Ten syn byl i Pavlův syn. Marta a Jan seděli v hospodě u piva a poslouchali, i když věděli nejméně o dvou tisících jiných způsobech, jak prožít večer. Mohli se milovat, večerět, dívat se na TV, poslouchat rozhlas, desky, kazety, mohli se hádat, natírat, lakovat, mohli mluvit, lhát si, dívat se

na film v kině, poslouchat koncert, líbat se v parku, procházet se, mohli si číst, hrát karty, zpívat si atd. Mohli dělat tisíc jiných věcí, ale ze všeho si vybrali právě tohle. Sedět, pomalu pít pivo, kouřit a poslouchat cizí vyprávění. Bylo to pro ně stejně důležité jako všechno to ostatní, co mohli dělat.

Večer pokračoval. Stáli před vchodem domu, kde bydlel Jiří. Poslouchali Pavla. Hlavní ulice města byla osvětlená po obou stranách zářivkami a výlohami obchodů. Bylo teplo. Vítr už nefoukal. Ti čtyři stáli čelem k silnici, takže všichni najednou uviděli kolo a na něm tři muže. Jeden řídil a šlapal, druhý seděl na „štangli“, třetí seděl na blatníku. Téměř před očima Marty, Jana, Jiřího a Pavla se zadní kolo složilo v půlce a muži se ocitli na silnici. – To by chtělo centrovací klíč. Nechcete centrovací klíč? Já ho mám doma, volal na muže na silnici Pavel. Neodpověděli mu. Majitel kola rovnal rukama zadní kolo. Druzí dva stáli na chodníku a radili mu. Když se řidiči podařilo zadní kolo vyrovnat, nasedli všichni tři znovu a rozjeli se. Ujeli deset metrů a kolo se ohnulo v půlce jak list papíru. Cestující opět seděli na silnici. Pavel, Jiří, Marta a Jan se zasmáli. Majitel rovnal kolo. Pasažéři odešli pěšky. Řidič srovnal kolo, nasedl a vyjel ke křižovatce. Na křižovatce blikalo oranžové světlo. – No nic. Půjdu, řekl Pavel. – Půjdu za těma třema. Třeba s nima ještě bude sranda. Jiří odemkl klíčem a zmizel. Marta a Jan šli pomalu k bytu, kde bydlel Jan. V bytě, kde bydlel Jan, bydlela někdy taky Marta.

Doma se Marta dívala, jak překapává voda přes filtr s kávou. Jan se holil. – Dáš si kávu? zeptala se. – Ne. – Budeš ještě dneska něco dělat? zeptala se. – Ne, řekl. Marta si připravila kávu. Odnesla si ji do pokoje. Položila ji na kulatý stůl se skleněnou deskou. Zapálila si cigaretu. Nohy si natáhla na protější křeslo. Šaty jí sklouzly a odhalily opálená stehna. Jan si sedl na zem na ostře hnědý koberec. Zapálil si cigaretu s bílým filtrem a natáhl se pro popelník ze silného bílého skla. Marta listovala v nějakém časopise s barevnými obrázky. Jan se natáhl na koberci a sledoval bledě modrý proužek dýmu z cigarety. – Problém je v tom... Myslel si. – Proč problém?

Od mládí jsme vychováváni pohádkami. Dobrodružná četba jsou pohádky. Vyfabulované příběhy... A dítě doroste a hledá kolem všechna ta dobrodružství, kterými bylo krmeno, a zjistí, že to tak opravdu není, že život je obyčejný. Od rána do večera. Žádné únosy, hrdinství, čest, pravda... Všechno to má ostříhané hroty... Nějak cítíme přítomnost toho všeho, ale proplováme mimo to. Vykrmení pohádkami a neskutečnými příběhy. Dožadující se pohádek, které nám realita obyčejného života odmítá dávat... A někdo se vrhne na detektivky, někdo se stane opravdovým špiónem nebo letcem, někdo se vrhne na sexuální dobrodružství, někdo prožívá dobrodružství alkoholických cest... Vybočení. Hledání sebe jako vysněného hrdiny. Hledání bez výsledku. Náhradní hrdinství. Náhradní program. Ale kdybychom předložili dětem život úředníka místo Robinsona... Utíkali autoři pohádek před realitou? Potřebují děti pohádky? Asi jo... Ale musí to být těžce vyfabulovaná dobrodružství? Existují pohádky v dospělém životě? Ano... Každý z nás je pohádka. Každý z nás přibarvuje obyčejné prožitky. Lže, aniž by chtěl ubližovat. Ubližuje, aniž by lhal...

V tu chvíli se Marta zvedla z křesla. Zamáčkla cigaretu a odložila časopis na skleněnou desku stolu. Vstala a položila bosou nohu na pás kůže, který se objevil Janovi, nataženému na koberci, mezi kalhotami a vysoukaným tričkem. – Co děláš? zeptala se. – Myslím... Tedy měl bych být, řekl Jan. – Jdu se vykoupat, řekla. Cestou si rozepínala šaty. – Tedy jsem, myslel si Jan. – Je vůbec moje pohádka ke čtení? Vždycky se najde podobný blázen. Možná je moje pohádka cestou z osamělosti. Navázat kontakt. Přidružit se. Přisednout si k ohni a kouřit, opékat kusy masa, podělit se a jíst. Podílet se. Být při tom. Někoho mít. Aby měl někdo mě...

Marta se tehdy odešla koupat. Jan ležel natažený na koberci. Říkal si, že tady dnes v noci bude Marta spát. Věděl to už dřív, ale uvědomil si to úplně, až když slyšel šustot tekoucí vody. Představil si, jak zvedá levou nohu a namáčí ji do horké vody. Marta ještě nikdy nebyla ničí manželka. Marta nebyla

ani Janova manželka. Jan už jednou byl něčí manžel. Marta byla pěkná žena. Vlasy měla o něco méně červené než Eva. Eva měla vlasy ještě méně červené než Rita Hayworth. Jan si představil Martu, jak si opatrně sedá do vany, jak si oběma rukama sčesává dozadu vlasy o něco méně červené než Eva a o hodně méně červené než Rita Hayworth. Jan si představil Martu, jak se pomalu klade na záda do horké vody a voda vystoupí až po pojistný kanálek a začne pomalu crčet a přetékat kanálkem někam do hlubin kanalizace. – Marta se natáhne, na chvíli se uvolní s rukama podél těla, očima zabloudí na strop, ale strop neuvidí, protože na šňůrách nad vanou visí moje slipy, košile a ponožky. Uvidí moje prádlo. Pravou ruku ohne v lokti a pohladí si prsa. Přejede rukou po břicho, představoval si Jan. Pak si sedl a zavolal: – Marto!

Marta ležela uvolněná ve vaně. Ruku ohnutou v lokti měla volně položenou na břicho. – Marto! zavolal Jan a ona řekla: – Co je? – Nic... Jen mě tak něco napadlo, řekl Jan už ve dveřích koupelny. Stál a díval se na Martu. Marta byla pěkná žena. Měřila 171 cm. Měla dlouhé, opálené nohy. Nehty na prstech mívala obvykle tmavě červené. – Co tě napadlo? zeptala se Marta a otočila hlavu na Jana. – Nic... Nedokázal jsem si tě před chvílí vybavit... Musel jsem se jít podívat, řekl Jan. – Jsi cvok, řekla Marta. Jan se vrátil do pokoje. Natáhl se do křesla, zapálil si cigaretu s bílým filtrem a vyfoukl kouř. Teď si dokázal vybavit Martu úplně přesně. – Marta má hnědé oči. Maluje si řasy. Nepoužívá stíny. Jenom hnědou tužku. Má dlouhý krk. Má dlouhý, štíhlý krk. Má ňadra s velkými tmavými bradavkami, říkal si Jan, ale nedokázal odhadnout jejich velikost podle čísla prádla, protože Martu nikdy nikdo v podprsence neviděl. Měla o něco menší ňadra než Eva. Eva měla určitě menší ňadra než Rita Hayworth. Má velké rty, které se jí někdy lesknou... – Jendo, máš nějaký čistý ručník? zavolala z koupelny. Jan se zvedl z křesla, otevřel skříň, vybral veliký žlutý froté ručník a podal ho Martě. Na Martu padala voda ze sprchy. Měla za měsíc oslavit dvacáté páté narozeniny. Jan před čtrnácti měsíci oslavil třicetiny.

Marta si utřela tělo žlutým froté ručníkem, vylezla z vany a natírala se pleťovým mlékem. Jan čekal v pokoji. Nechtělo se mu spát, pocítil nervozitu, ale nevěděl proč. Vzpomněl si na to, co kdysi někde četl. Autoři toho článku doporučovali, aby se fotograf s modelkou úplně sžil, že jenom tehdy se bude práce dařit, opadne-li ostych, tréma, zábrany. Doporučovali, aby umělec s modelkou prožil týden, ale doporučovali taky, aby se s ní nikdy nevyspal. Doporučovali určité napětí mezi umělcem a modelem. Něco, co by umělce hnalo k tomu, aby udělal dobrý portrét, aby do toho dal všechno, co si ušetřil v posteli. Jan si na to vzpomněl a uvědomil si, že po této stránce jsou jako umělec a modelka dávno vyřízení. Marta taky nebyla žádná modelka. Živila se poctivou prací v psychiatrické léčebně. Její pracovní zařazení bylo: klinická psycholožka.

– Moje matka je zdravotní sestra, řekla mu kdysi Marta. Povídala mu o sobě, ale neřekla mu toho moc. – Moje matka je zdravotní sestra, řekla mu a pak mlčeli, jako by tím bylo řečeno vše. – A otec? pomohl jí Jan, aby nebylo ticho. – Obvodák... Matka je jeho druhou ženou... Předtím, než se vzali a než jsem se narodila, měl jinou zdravotní sestru, ale ta zas nebyla moje matka. Jinak je to úplně fuk... – To je pěkné. Chceš mi vůbec něco říct? zeptal se Jan. – Nevím. Nejsem si jistá... Jestli na tom vůbec záleží... – Nezáleží, ale zkus to. Konečně, tys to byla, kdo mě seznámil s psychoanalýzou a pojmy jako ego, superego, terapeut, podvědomí, pudý... – Tys o tom fakt předtím nic nevěděl? – Nic moc, ale teď mám chuť tě vyslechnout. Vyměníme si úlohy. Zapadnem sem do lokálu, něco si dáme a budeš mi povídat..., řekl Jan, ale nezapadli nikam. Šli k němu domů. Marta si lehla na postel. Otevřeli si láhev vína. Zapálili si a zhasli světlo. Bylo to jednou v zimě. Přes světlo lampy za oknem mohli vidět vločky padajícího sněhu. – Moje matka je zdravotní sestra, řekla Marta. – Já vím, řekl Jan a pak už se nedívali jeden na druhého a Marta povídala a Jan si představoval lékaře v bílém plášti, v nejlepších letech, v jakých se právě nacházel i on. Viděl pokoj lékařů, bílé

kovové skříně plné barevných krabiček tablet, injekcí, sterilizátory z ušlechtilého kovu, knihovnu plnou odborných knih, stůl, na něm starý psací stroj značky Underwood nebo Royal, viděl toho lékaře, jak přechází po místnosti, má noční službu, dívá se z okna a kouří cigaretu bez filtru. Letku nebo globusku nebo lípu. Viděl mladou sestru, která si sundala čepeček a zástěru. Viděl nevěru budoucího Martina otce s Martinou budoucí matkou. Ona měla tmavé vlasy vyčesané do drdolu nebo nahoru podle módy tehdejších let. On měl krátkého ježka a jmenoval se Neuman. A doma měl jinou zdravotní sestru, se kterou to kdysi začalo stejně. Neměli děti. Možná to byl důvod, proč padl do náruče jiné zdravotní sestry. Možná to bylo něco docela jiného, ale to už dnes nikdo neví. Stalo se. Scházeli se tajně po kavárnách staré Olomouce. Milovali se při nočních službách. Pokud to jen trochu šlo. Trvalo to rok, dva roky. – Jak dlouho to trvalo? zeptal se Jan a Marta řekla: – Co? Když jí Jan vysvětlil, o co mu jde, odpověděla mu: – To já nevím. Nemělo cenu se tím zabývat. Doktor Neuman se rozvedl a oženil. Z nemocnice přešel na obvod. Bydleli v jednom pokoji u rodičů Martiny budoucí matky. Jan viděl, jak jim to vadí, jak je to štte, jak hledají soukromí. Jan si představoval, jaký měli oba strach předtím, než se Marta narodila, protože oba si dokázali představit detaily, oba byli zdravotníci a oba byli pověřčiví. Ale navzdory všemu se jim narodila fialová holčička, které dali jméno Marta. Prosadil si to on, i když ona chtěla Zuzanu. Měli Martu a přivezli si ji domů, do jednoho pokoje u rodičů Martiny matky. Měli Martu a Marta bývala často nemocná a v noci plakala a on ji nosil na rukou, a když nebyl doma nebo když byl utahaný jak pes, nosila ji na rukou její matka. Často měla nemocné průdušky. Byla hubená, bledá holčička, která i v létě nosila béžové punčocháče. Když konečně dostali byt, přestěhovali se na Foerstrovu ulici do domu, který z letadla vypadal jako protažené „S“, který byl postavený z panelů skoro až na konci města Olomouce. Zařídili si byt. Koupili si nábytek, koberce, televizor a Škodu Octavii. Otec měl rád klasickou hudbu. Když měl čas, pouštěl

si Beethovena, Mozarta, Chopina, ale i Berlioze. Když měla čas matka, poslouchala i ona. Holčička Marta se pohybovala v rodinném prostředí, kde vládl vzácný klid, oboustranné porozumění a pohoda. Chodila do školky a lpěla na učitelkách.

– Měla jsem je ráda. Opravdu, řekla Marta a pak poprosila o cigaretu. Když jí Jan podal zapálenou cigaretu, pokračovala: – Ze začátku jsem se tam bála. Bála jsem se ostatních dětí. Bála jsem se chodit sama přes chodbu na záchod. Jednou, když jsme po obědě spali, jsem se pokakala... Janovi to najednou připadalo strašně směšné. – Čemu se směješ? – Nic. Jenom jsem si představil, že by ses mi teď vykakala do postele... – Jsi normální? – Promiň, promiň, mluv. Moc mě to baví. Já už nebudu debil. – Tak mi aspoň dolij. Jan vzal její skleničku a dolil ji až po okraj bílým vínem. Jan řekl: – Ale... Ale pokračuj. – Ale ty mi dlužíš taky jedno sezení, řekla Marta a myslela tím to, že jí ještě Jan o sobě skoro nic neřekl. – Ale teď jsem terapeut já, řekl Jan. – Ale ještě jsi mi nikdy neřekl nic o své ženě Evě... – Moje žena Eva byla moje žena, řekl Jan. – No tak promiň, řekla Marta. – Není co... Pokračuj, prosím tě. – Dolij... – Tys to už zničila? – Už jsem to zničila a začínám být opilá, zarýmovala. – Opij se, Martuško. Opij se. Stejně jsem tě v takovém stavu ještě nikdy neviděl. – Ale víš, že to nedělám. – Co? – Mám ti opravdu odpovědět, nebo to byla z tvé strany stupidní slovní hříčka? – Mám ti opravdu odpovědět, nebo to víš? řekl Jan a Marta se zasmála a Jan se přestěhoval z křesla do své postele. Jan měl širokou postel, kam se dva lidé pohodlně vešli vedle sebe, aniž by se museli dotýkat. Leželi vedle sebe na zádech a po chvilce prošení Marta pokračovala.

Jan seděl v pokoji. Mezi ukazovákem a prostředníkem levé ruky držel vyhasnutou cigaretu s bílým filtrem. Slyšel Martu, jak otvírá skříň na chodbě. – Ano, slyšel jsem Martu, jak otvírá skříň na chodbě a očima a rukama si vybírá jednu z mých košil, aby si ji natáhla na své nahé tělo... V poslední době se jí zalíbilo nosit moje košile. A samozřejmě, že si vybere ty nejlepší. Ty, co nosím nejradši. Tu světlou s jemnými modrými

a žlutými čarami, nebo tu černou, kterou mi koupila Eva v Budapešti. Na levé manžetě už je trochu roztřepená. To asi od hodinek... Pod levou paží má malou díрку, která se pořád zvětšuje... Jednou se utrhne celý rukáv... Jednou se utrhne celý rukáv a bude ji mít na sobě Marta a já si nerad kupuju košile. Košile by měly dávat mužům ženy. Jako dárky, nebo jako košile...

Marta vešla do pokoje v černé košili, kterou koupila Janovi Eva v Budapešti. Přešla k přepážce, která oddělovala zařízení pokoje od místa, kde měl Jan postel. Jan měl velikou postel. Matrace byla dvacet centimetrů nad zemí. Těch dvacet centimetrů tvořil prostor, kam se měly ukládat přikrývky. Jan to dělal málokdy. Marta vždycky. Nad postelí bylo několik poschodí polic. Na policích ležely knihy, rádio značky SONY, budík a všelijaké zbytečnosti. Stěna v nohách postele byla natřena bílou barvou. Jan si tam vyvěšoval svoje poslední fotografie. Polštáře a přikrývka měly tmavě zelené povlečení, které ladilo s celkovým zařízením pokoje. V pokoji převládala tmavě zelená a bílá. Doplňky byly ze skla a chromovaného kovu. Koberce byl ostře hnědý.

Jan slyšel šustění přikrývky. Slyšel lupnutí, jak Marta zapнула tranzistorové rádio u postele. Slyšel hudbu. Přímou královskou filharmonie hrála Mozarta ve stylu disco. Pak rádio řeklo: – In fünf Sekunden ist es dreiundzwanzig Uhr... Bong!!! Es ist dreiundzwanzig Uhr... – Pojď si lehnout, řekla Marta. – Ale jo. Už jdu, řekl Jan a do zpráv v německém jazyce si svlékl tričko a kalhoty. – To dnešní kouzlo je jaksí pryč, řekl ještě a šel si vyčistit zuby. – Bylo kouzlo, bude jiné, říkal si při čištění zubů a pak se vrátil a lehl si k Martě. – Natáhni mi budík, řekla. – Ty zítra nevstáváš, řekla s výčitkou v hlase. – Ale vstával jsem v sobotu, myslel si Jan. Odložil budík, a když se ruka vracela, zůstala na Martině nadru. – Zhasni a něco mi chvilku povídej, řekla. – K čemu povídání... To dnešní kouzlo... – Já vím, je pryč, řekla. Zasmáli se. – Tak ať... – Dej mi pusu, řekl. Dala mu pusu. Jan jí dal taky pusu. Ona mu dala novou pusu a on jí zase další a další, až už nevěděli, kdo komu dává pusu, a pootevřeným

oknem vnikala do pokoje letní noc. Na pouliční lampu narážely můry. Oranžová světla na křižovatce nepřestávala blikat. Někde v dálce zahoukal vlak na nechráněném přejezdu. – One of us is lonely, zazpívalo rádio, které nevypnuli. – Miluj mě už, řekla moc potichu. – Miluj mě ty, řekl ještě tišeji a pak už neříkali nic. Jenom milovali jeden druhého a druhý prvního, až už vůbec nevěděli, kdo koho miluje, a necítili strach, smrt, žízeň, osamělost, myšlenky, stud, starosti, světlo, tmu, barvy, vůně, konvence, peníze, morálku, okolní svět.

Jan se ústy dotýkal nahého levého ramene. První, co ho napadlo, bylo: – Máš krásně opálené nohy... Leželi vedle sebe a mlčeli a pak Marta vstala a odešla do koupelny. Jan slyšel, jak teče voda. Marta se vrátila. – Dobrou noc, řekla a Jan řekl: – Dobrou. Vypnul rádio. Marta se k němu přitiskla zadkem. Jan ležel na zádech a nechtělo se mu spát a ještě pořád myslel na to ztracené kouzlo.

Nechtělo se mu spát. Měl chuť na cigaretu. Vstal, přešel pokoj a vešel do druhého pokoje, který sloužil jako ateliér. V místnosti byla tři plátěná křesla, malý stolek a skříň, v níž měl uloženy fotografie a negativy, filmy a papíry. Pracovní pult byl pod oknem. Mimo to tam byly polštáře, tři reflektory, Janovy fotoaparáty, gramofon SONY a dvě reprobedny, zásoba cigaret a alkoholu. Jan si rozsvítil světlo nad pultem. Odhrnul závěs a otevřel okno. Záclony tam nebyly. Záclony nebyly ani v obývacím pokoji, ani v malé modré kuchyni. Nebyly nikde. Jana nikdy nenapadlo, že by si je mohl pořídit. (Bylo tolik jiných věcí, které neměl.) Ale měl chuť na cigaretu. Zapálil si a posadil se do plátěného křesla, které bylo někde uprostřed ateliéru. Pak vstal, vzal si z pultu popelník, přitáhl si malý stolek, položil na něj popelník a nohy, ale ještě pořád to nebylo ono. Znovu vstal, otevřel skříň a nalil si bílé víno do sklenice od hořčice. Pak se vrátil, napil se, ale pořád to nebylo ono. – Chtěl jsem si jenom zakouřit a něco si vypít, abych líp usnul, ale nepomohlo to. Musel jsem myslet na Martu a na Evu a na svoji práci a na práci jiných a na to, na co jsem myslel předtím, než jsme se s Martou milovali...

Ted' už Marta spala, ale musel na to myslet pořád. Jako by si v něčem chtěl udělat pořádek. V něčem, kde se už dávno pořádek měl udělat, i když věděl, že když se někde udělá pořádek, trvá jenom chvíli, aby se změnil v nepořádek, že pořádek není trvalý stav, že vyrovnanost není trvalý stav. V tu chvíli cítil, že miluje Martu. Noc trochu ochladila léto. Ke světlu se přimotaly můry. Chtěl posbírat všechno, co věděl, co mohl vědět, co nevěděl a co nemohl vědět, a někam to zavřít do šuplíku, napsat na to kód, založit, utřídit, zapomenout, ale MÍT TO. V tu chvíli chtěl naložit se svým životem jako se svými negativy. Cítil, že miluje Martu. Cítil z toho citu vyrovnanost a sílu, aby to dokázal. Otevřeným oknem znovu zahoukal vlak. Byla nedělní noc. Ochlazená letní nedělní noc. Jan upil vína a potáhl z cigarety a nevěděl, jak začít, jak se pohnout z místa. Bylo toho tolik... (Bylo toho tolik?)

– Příliš mnoho lidí se zabývá podružnými věcmi, napadlo ho. – Příliš mnoho lidí myslí na cenovou politiku, na přednosti a nevýhody nové škodovky, na výhody a nevýhody sporožira, družstevní výstavby svépomocí, na výhody plynu proti elektřině, na přednosti hovězího zadního před přednostmi hovězího předního. Příliš mnoho lidí jezdí městskou dopravou. Příliš mnoho lidí si chce užít všechno, co je možné si užít za peníze. Příliš mnoho lidí miluje sebe. Příliš mnoho lidí si chce nakládat se svým tělem a se svým svědomím, jak se jim zlíbí. Příliš mnoho lidí nechce zvítězit, nebo prohrát. Příliš mnoho lidí se smířilo se stavem mezi tím, se setrvalým stavem. Příliš mnoho lidí umírá na rakovinu a infarkt myokardu. Příliš mnoho lidí věří v články typu: věřte-nevěřte. Příliš mnoho lidí si plánuje dopředu budoucnost. Příliš mnoho lidí žije o samotě. Příliš mnoho lidí konzumuje alkohol. Příliš mnoho lidí nevěří ničemu, myslel si Jan a dopil víno, dokouřil cigaretu a dolil si víno a zapálil si novou cigaretu a znovu se vrátil na své místo, i když se nedokázal v myšlenkách vrátit tam, odkud přišel.

Vzpomněl si na jinou knížku, kde si četl o tom, co provádí NORADRENALIN, ACETYLCHOLIN, HISTAMIN, 5 - HT, GABA, transferázy, koenzymy, enzymy, hormony, lipázy,

dehydrogenázy, co to je DNK a RNK. Myslel na to, ale nedokázal si představit, že by život znamenal jenom dvě spirály nabité aminokyselinami, které mají úplně přesný pořádek. Jedna vedle druhé. Nedokázal pochopit, že tak moc záleží na nějakém dusíku, kyslíku nebo síře, a když ano, pak by mělo jít všechno dokázat. Že lásku způsobuje zvýšený obsah toho a toho v mozku, toho a toho v krvi a toho a toho v moči, že přirozená žravost se dá zničit úbytkem toho a toho v tkáňovém moku, v plazmě, v ribosomech, že rakovina se dá léčit tím a tím, že smrt je vlastně zbytečná baba...

Jan přešel k oknu a díval se ven. Opět zahoukal vlak. Prázdnou ulicí projelo auto. Byla letní noc. Někde daleko dopadly hrací kostky na zelený potah stolu. Někde někomu padla karta a vyhrál peníze. Někde někdo nemohl spát a rozsvítil si noční lampičku, noční světlo, aby nebyl tak sám. Někde se někdo modlil k Bohu. Někde někdo žárlil. Někde se milovali. Někde někdo nalil tmavě červenou tekutinu na kostky ledu. Někdo cucal citron. Znovu zahoukal vlak. Železničář v tmavě modrých špinavých montérkách mával špinavým žlutým praporkem. Přednosta stanice zvedl telefon. Lékař, jenž měl noční službu, se natáhl v bílých plátěných kalhotách a přikryl se dekou. Noční hlídač obešel svůj rajon a pak se vrátil do budky, odstranil gumu, která držela víko kastrolu, a lžičkou začal jíst vepřový guláš. Několik zfetovaných mladíků se tisklo do koutů ve špinavém pokoji polozbouraného domu. Vrchní v nočním klubu začal inkasovat od posledních hostů. Barmanka setřela hadrem beztak už dost čistý a lesklý barový pult. Číšník, který se přišoural, si zapálil cigaretu a barmanka mu podala po zrcadle stolu jednu malou vodku. Strážmistr, který byl na obchůzce, se ohlásil vysílačkou a pak si zapálil cigaretu. Opilí hosté z nočního klubu se vypotáčeli na nezkažený vzduch a začali zpívat. Někdo někomu telefonoval, psal dopis, knížku, poslední dopis. Někdo se přecpal barbituráty a zvracel a čekal na smrt, kterou si nedokázal představit. Někdo se právě narodil a řval na svět. Někde v panelovém městě si promítli pornografický film a pak nevěděli, co dělat. Někoho řezalo

svědomí. Někoho mučilo tělo. Dozorčí na bráně se podíval na hodinky a hlasitě zívł. Řezník na sanitních jatkách rozřízł praseti břicho. Někdo hleděl do skript a snažil se pochopit PROČ a JAK. V továrnách, kde se pracovalo v noci, někdo pracoval. Někdo se ukryl za haldu pytlů s materiálem a spal. Někdo počítal peníze. Někdo minuty, hodiny, dny... Ale většina lidí spala. Spala v lehkých pyžamech pod lehkými přikrývkami. Spala bez pyžam, bez přikrývek, v šatech, v tričkách, spolu, o samotě, se sny, beze snů. Většina si žila svou třetinu života potmě, se zavřenýma očima.

Jan přivřel okno a vešel do pokoje, kde spala Marta. Marta spala na pravém boku. Čelem ke zdi. Viděl její vlasy. (O něco méně červené než měla Eva. O hodně méně červené než měla Rita Hayworth.) Viděl její ramena, která se pravidelně pohybovala. Viděl světlo, které dopadalo na spící Martu, ale nedokázal v něm najít nic zvláštního a zajímavého. Odhrnul přikrývku, lehl si a přitiskl se k tomu horkému tělu. Marta se pohnula. Protáhla se a přetočila se na záda. – Marto, Martuško, měl jsem sen, řekl Jan tak potichu, aby to neslyšel nikdo jiný než ona. – Co blbneš... Spi už, řekla a v tu chvíli, v tu letní noc, v tu vteřinu se stala pro Jana znovu obyčejnou ženou.

Zazvonil budík. Marta se natáhla a přerušila zvonění. Jan se převrátil na druhý bok a přetáhl si přikrývku přes ramena. Marta vstala a zaskřípala na parketách. Z kuchyně se ozvala tichá hudba z tranzistoru, který si tam přenesla. Jan chtěl spát, ale nemohl. Čekal, až se zavřou domovní dveře, až zaharaší klíč v zámku. Ještě předtím slyšel téct vodu v koupelně. Slyšel syčení plynu v malé modré kuchyni. Slyšel zprávy rakouského rozhlasu a znovu hudbu. Věděl, že ho Marta nebude budit, že si vypije kávu nalačno a k tomu si vykourí cigaretu. Vyčištěná a umytá si stáhne vlasy dozadu a nasadí si brýle, které nosí do zaměstnání stejně jenom pro efekt, protože její oční vada je zanedbatelná. Oblékne si obyčejné letní šaty, které nosí do práce. Energicky zamáčkne cigaretu s dlouhým hnědým filtrem do skleněného popelníku a půjde se kontrolovat

k zrcadlu, jestli vypadá dost pracovně. Strážlivá, obrylená intelektuálka bez sexapealu. Tak si přeje vypadat, když odchází mezi své cvoky, blázny, idioty, alkoholiky, retardované děti, neurotiky, psychotiky, schizofreniky. Bere TO i SEBE v TOM strašně vážně. – Nemůžu si dovolit být ženou mezi kolegy ani mezi pacienty. Odvádí to pozornost od toho podstatného, říkává a někdy k tomu dodává: – Rozumíš mi? – Snažím se, odpovídá jí obvykle Jan, i když to nechápe. Říká to, aby jí udělal radost. – Stejně jako tvoje práce je pro tebe to nejdůležitější, tak i pro mě je moje, říkává.

Jan ležel se zavřenýma očima a čekal, až Marta odejde, a když konečně slyšel zvuky klíče v zámku, vstal, přešel k oknu a podíval se ven. Bylo dobré světlo. – Je dobré světlo, řekl si. – Je to dobré, řekl jsem si a šel jsem se vymočit a v polospánku jsem se vrátil a svalil se do postele a ještě asi hodinu a půl spal. Když jsem se probudil, venku už rachotily nákladáky a slunce popošlo pěkných pár decimetrů na své cestě. Všichni mají své oběžné dráhy, řekl jsem si a chvilku jsem ležel a hleděl do stropu, po kterém mi kreslilo světlo. Měl jsem volný den. V pondělí bylo v mém fotoateliéru zavřeno. PONDĚLÍ JE ZAVÍRACÍ DEN. Nechtělo se mi z postele. Vzpomínal jsem, o čem jsem to vlastně včera v noci přemýšlel. Co mi to vrtało hlavou? Co jsem vyřešil? Proč jsem nešel spát? Taky jsem přemýšlel o Martě a o tom, že je venku dobré světlo a že bych měl něco dělat. Alespoň vstát z postele. Ale to se mi nechtělo. Nic z toho, co bych mohl dělat, kdybych vstal, mě ani trochu nelákalo. Na nic jsem se netěšil, ale dal jsem si dvacet minut na to, abych se dal dohromady a vystrčil nohy a hlavu z postele. Taky jsem dumal o tom, co se mi zdálo. Byly v tom vlaky a cestování. O tom se mi zdálo často. V posteli jsem nic nevymyslel. V posteli se moc nového už ani nedá vymyslet. Zvážil jsem neděli a vyšlo to naprázdno. Naplánoval jsem si obrovský program a začal jsem se na něj těšit. Ten program měl začít tím, že bych vystrčil nohy a hlavu z postele. Vystrčil jsem nohy a hlavu z postele.

– Záleží vůbec na tom, odkud přicházíme? Záleží vůbec na tom, kdo jsme a kam jdeme? Uvědomujeme si přesně, co potřebujeme? Nenamlouváme si to všechno? Je myšlení k něčemu? Nejde vlastně o to, prožít to tu v pohodě? Má význam trápení? Je svědomí užitečné? Je láska jenom výsledkem působení hormonů? Je opravdu člověk nejdokonalejší tvor na této planetě? Je opravdu člověk pánem všeho živého na zemi? Existuje doopravdy krása, neštěstí, narození, smrt? Co je to pravda? Mají vůbec slova jiný význam než ten, že vyplňují ticho mezi činy? Je hrdinství? Existují zločiny? Proč je všechno tak, jak je? Má vůbec cenu takhle se ptát? zakončoval obvykle sérii nesmyslných otázek. A pak se ptal ještě dál. – Co je to vlastně všechno? Není to sen?

Někdy to viděl docela přesně. Viděl zasněžená nádraží, nákladní vlaky, viděl mráz, který štípal železničáře do obličeje. Vítr, který si pohrával se sněhem mezi kolejnicemi. Viděl ty špinavé čekárny, a špína mu nevadila, nepobuřovalo ho to, seděla mu v tom, co viděl. Zašlé jízdní řády na tlustých válcích s odjezdy podtrhanými červenou pastelkou. Viděl kmitající žlutá světla a cítil tu zimu a chlad. Viděl sebe, jak vchází do prázdné čekárny, kde hřála stará kamna na uhlí. Posadil se na žlutou židli a rozhlédl se kolem. Do odjezdu jeho vlaku chyběl celý věk. Nahrblý železničář v montérkách vrzl dveřmi, aby přiložil do kamen. Jan viděl rudé uhlíky a slyšel slova, která muž řekl. Nebyla to zvláštní slova. Něco jako: – Dneska je ale venku samec. Jan to slyšel, ale nedokázal odpovědět. Řekl jen něco jako: – Ano... Je zima. Obvykle muž zamumlal něco v tom smyslu, že do rána ještě přituhne, a vystrachal se ven. Prázdná čekárna. Jan se zadíval na hodiny. Jejich ručička každou minutu udělala skok. Jan viděl čas. Měl hodně času a dlouho se díval na hodiny. Ciferník byl bílý. Číslice černé.

Někdy viděl nádraží v jiném čase. Byl podzim nebo léto. Začínalo léto. (Vždycky všechno začíná jednoho letního dne, kdy začíná léto.) V oknech přednosta stanice kvetly muškáty. Železničáři v lehkých, promaštěných modrácích promazávali

veliká černá kola s červeným klínem. Ve vzduchu bylo cítit kouř. Zeleně natřené lavičky byly od sazí. Tehdy vždycky sedával venku. Posadil se na prázdnou lavičku a rozhlédl se kolem. Jeho vlak měl jet za hodinu. Viděl staré muže s aktovkami, kteří kouřili. Viděl sváteční babičky vypravené na trh nebo do města. Viděl dělníky sledující bez zájmu čas, který je dělil od návratu domů. Viděl jejich týdenní jízdenky do poloviny procvikané kleštěmi průvodčích. Viděl muže a ženy ve svátečním, kteří mířili ke svým dětem na návštěvu. Tušil v jejich zavazadlech plody venkova ve městech tak neobyčejné. Někdy viděl košíky hroznů nebo jablka. Někdy cítil jitrnice, tlačenko, ovar nebo klobásy. Viděl demižony vína na cestu, připravené láhve s ovázaným krkem. Viděl zakřiknuté malé kluky šoupaající podrážkou v drobném kamení. Viděl průbojné malé holky skotačící mimo dosah rodičů a babiček. Děti lízající zmrzliny, pojídající čokolády, bonbony, sušenky, perníky. Díval se na učnice v džínsách, které kouřily zakázané cigarety. Viděl kluky v pomalovaných bundách, k jejichž frajerství je opravňovalo jejich mládí. Na uhrabaném záhonku mezi maceškami seděl hrad nebo zámek z drobných kamínků. Pak přišel čas k odjezdu. Chraplavý hlas ohlásil směr a cíl jízdy. Nikdy mu nerozuměl, ale vstal z lavičky, přešel kolem lokomotivy, která odfukovala bílou páru, a dosedl na dřevěné lavice lokálky. Vlak se rozjel. Někdy se za jízdy zvedl a vyšel na plošinu, která spojovala vagony mezi sebou. Stál tam a bylo léto a vítr mu foukal do obličeje. Byl to teplý vítr. Viděl lesy a pole, cesty a silnici v dálce. Obloha byla modrá. Na ní byly bílé mraky.

Někdy viděl jiná nádraží a jiné cesty. Byly to horské železnice s kupami sněhu podél kolejí. Cestující byli ve sportovním. Táhlí lyže a batohy. Smáli se a hlasitě si povídali.

Jednou běžel na lyžích. Vál silný vítr, byla mlha a ostatní mu utíkali, ubíhali před ním a on zůstával sám a uvědomoval si, že se mu to jenom zdá, že tu opravdu nezůstane sám, že tu opravdu nezmrzne. Kolem krku a přes ústa měl převázaný šál nasycený Evinou vůní. Docházely mu síly. Občas se zastavil a vdechoval tu vůni. Nedokázal ji nikdy popsat. Byl unavený,

a tak si sedl na sněh, odepnul lyže, přitáhl si šálu a vdechoval, a v té vůni bylo všechno, co ho čeká, co ho čekalo. Nemoohl přestat, ale uvědomoval si, že když nepřestane, zmrzne, a vůně ho lákala k životu. Zvedl se na nohy. Nohy byly těžké. Vlekl za sebou lyže, bořil se do sněhu a šel a mlha byla hustší a těžší, padala mu na oči, až viděl jenom ji, a únavou se mu točila hlava a všechno se točilo. Jenom ta vůně zůstávala. Jenom ta vůně a dlouhý sen.

Ten obrovský program, který si Jan ráno naplánoval, nebyl ani tak moc obrovský. Vylezl z postele a dlouho si čistil zuby a cákal na sebe vodu. Pak posbíral prázdné láhve a s modrou taškou se vypravil do toho dobrého světla. Sešel dolů do samoobsluhy, vrátil láhve, koupil litr mléka, tři piva, čtyři loupáčky a kávu. Šel kolem trafiky na Kvítkové a přemýšlel, jestli si má koupit noviny. Rozhodl se, že si noviny nekoupí. Přešel přes Murzinovu ulici, prošel ulicí 25. února, nahlédl do výkladu s knihami, přešel náměstí Míru, po schodech vešel do budovy MNV. V přízemí byla pošta MLÍN 1. Jan šel k okénku, které bylo nadepsáno: INKASO – PŘÍJEM POUKÁZEK. Položil na pult složenku a peníze. Dívka je bez řeči vzala. – Potřebujete nějaké drobné? zeptal se Jan a byla to první hlasitá věta, kterou toho dne řekl. Dívka zavrtěla hlavou a položila na pult před Jana drobné a útržek, kterým by se mohl v případě potřeby vykázat. Jan sebral papír a kov a napadlo ho, jak málo slov potřebujeme k tomu, abychom existovali.

Znovu přešel náměstí Míru. Před výkladem, který se honosil nápisem KLENOTY, stála dívka a prohlížela si klenoty. Jan si prohlédl dívku. Vedle, před obchodem s ovocem a zeleninou, stálo několik prázdných bedýnek od zámořských dodavatelů. Důchodkyně v tmavých šatech si mezi nimi vybírala tu pravou. O několik metrů dál nabízela figurína zahalená do květované látky Janovi ruku. Všiml si toho, ale odmítl. Počkal na křižovatce, až blikne červená pro auta, a hned potom vyrazil na zebru přechodu, protože věděl, že ještě než ujde pět kroků, bude svítit zelená. (Přecházel tu křižovatku denně a věděl to. Byla

to stejná křížovátka, na níž v neděli v noci blikalo oranžové světlo.) Přišel domů, pustil si rádio, otevřel ledničku v malé modré kuchyni a vyskládal do ní piva a láhev mléka. Pak si vzpomněl, že bude snídat, a znovu ledničku otevřel, nalil si do sklenice mléko, rozkrojil jeden loupáček, namazal ho máslem a na máslo položil tvrdý sýr a salám. To všechno si odnesl ke stolu. Sedl si na židli, natáhl nohy a jedl a upíjel mléko. Postavil si vodu a nasypal do šálku dvě vrchovaté lžice kávy a na ně položil dvě kostky bílého cukru. Když začala pára v konvici pískat, vstal a zašel do druhého pokoje, kterému říkal ateliér. Vzal fotoaparát značky NIKON F 2, vrátil se do kuchyně a několikrát zmáčkl spoušť. Teprve potom si uvědomil, jak ho dopolední světlo a slunce přicházející do kuchyně fascinují. Teprve potom si uvědomil, kolik okýnek filmu spotřeboval ve svém životě na toto dopolední slunce řádící po kuchyni. Položil fotoaparát před sebe na stůl a zalil kávu vařící vodou. Přinesl si ji na své místo u stolu. Odsunul talířek, který teď už nepotřeboval. Lokl si kávy, spálil si jazyk a hlasitě zaklel. – Do prdele, řekl a byla to druhá hlasitá věta toho dne. Zapálil si a chvíli se bavil tím, jak si kouř hraje se světlem. Brzy ho to přestalo bavit. Pak zjistil, že jeho obrovský program není vlastně ani tak moc obrovský. Nikam nespěchal. Pondělí byla jeho neděle. Několik minut nevěděl, co s ní. Pak se rozhodl. Dopil kávu, položil šálek do dřezu. Ze stolu vzal NIKON F2 a zavřel přístroj do černé brašny, kterou si přehodil přes rameno. Šel na autobusové nádraží a chvíli čekal. Když přijel autobus, požádal řidiče o týdenní jízdenku za třináct korun. – Víte, že si to máte koupit už v pátek, řekl mu řidič. – Já vím. Omlouvám se. Byl jsem nemocný, řekl Jan a ta lež a ta lehkost, s jakou to řekl, ho pobavila. Vrátila se mu ranní nálada. Třetí hlasitá věta tohoto dne mu vylepšila náladu. Sedl si k oknu a díval se ven. Na koupališti za městem viděl první milence léta. Když přijel do Bystřice, blížilo se poledne. Vystoupil a šel ke svému království. Na starém domě visel nápis: FOTOGRAFIA. Vyšel tři schody nahoru a odemkl si klíčem FAB. Obklopilo ho důvěrně známé šero. Zamkl za sebou, prošel kolem pultu,

sešel dva schody dolů, sundal tašku z ramene a položil ji na svůj pracovní stůl. Potom rozsvítil světlo. Několik metrů od pracovního stolu byl kulatý stůl s mramorovou deskou a ve dřevě zabudované dvě sedačky. Zbylo to tu snad po zrušení staré cukrárny. Starý, dobrý mramorový stolek. Jan se posadil k mramorovému stolku, zapálil si cigaretu s dlouhým hnědým filtrem a říkal si, že by měl udělat něco pro sebe, že by měl vyvolat filmy, které sám udělal, že by měl retušovat, aby si v úterý mohl dělat něco pro sebe, že by měl dělat zakázky na středu. Bylo toho moc, co by měl udělat. Proto se zvedl a odešel vedle do bufetu na oběd.

– Dobrý den, řekl. – Co mi dneska nabídnete, paní barmanko, řekl vedoucí bufetu, protože jí tak říkal. – Ale dnes je pondělí, řekla barmanka – vedoucí bufetu. – Já vím, ale mám hlad jako pes. Žena se zasmála. – Karbenátek se zelím, řekla a Jan řekl: – O. K. Sedl si za stůl pokrytý pogumovaným ubrusem, odhrnul záclonu a viděl hlavní třídu městečka Bystřice. – Už je to tady, pane fotograf, řekla žena a přinesla mu talíř s přiborem ke stolu. – Děkuju, paní barmanko. Ještě pivo a moji skleničku, řekl a uvědomil si, že ze sebe dělá šaška, blázna, blba. – Pane fotograf... Říkají mi pane fotograf. Zní to jako pantograf, ale přece je to o něco lepší. Dělam ze sebe blba, abych se pobavil, abych je pobavil, říkal si pan fotograf a zakrojil tupý nůž do karbenátku. – Karbenátek – Kar – Benátek, řekl si a okusil zelí. Zelí měl moc rád. – Já bych mohl snad zelí snídat, obědvat i večeřet, řekl plnou pusou Jan. – Na to mě vždycky nachytáte... I když je to s karbenátkem. – To my víme, řekla druhá žena, která pracovala v bufetu – polotovarech a zrovna ukládala cigarety na polici k cenovkám. Od MARLBORO až po START. – Ale není to nejhorší, paní barmanko. I když je to určitě výběr ze zbytků z talířů z celého širokého kroměřížského okresu, řekl Jan plnou pusou. – Vy jste vymyslelo, řekla ta žena. Říkala to často. Patřilo to ke hře. K Janovu šaškovství. – Paní barmanko, řekl Jan a patřilo to opět k tomu. – Budu platit, řekl a ukládal použité nádoby na výdejní pult. (Použité nádoby vraťte u výdejního pultu.) Žena řekla cenu

a Jan zaplatil. Vyšel ze dveří, přešel deset kroků, tři schody a odemkl klíčem FAB. Čekalo ho důvěrně známé šero.

Uvařil si kávu a přenesl si ji na pracovní stůl. Pracovní stůl měl skleněnou desku. Pod sklem byla jediná fotografie. Byl to Martin portrét, který Jan udělal, ještě když to mezi nimi šlo jako mezi umělcem a modelkou. Jinak už pod sklem nebylo nic. Jan si zapálil a díval se na Martu. Byla to stejná Marta, se kterou se včera miloval. Marta, která ráno odešla. Byla to stejná žena, která mu kdysi v zimě povídala o sobě. Pili bílé víno. Leželi na posteli, kde se nemuseli dotýkat jeden druhého. A Martě ten večer chutnalo víno. – Moc mi to chutná, řekla a Jan si na to vzpomněl a vzpomněl si taky na to, jak se jednou ve školce pokakala. Ručičky hodinek přestaly ukrývat dvanáctku. Venku pražilo letní slunce. – Ale tehdy sněžilo. Mohli jsme vidět vločky, jak poletují proti světlu pouliční lampy. Miloval jsem ji tehdy? Nevím. Opravdu nevím, přemýšlel Jan a najednou si připadal pustý, prázdný, obyčejný. – Co vlastně chceš, když to sám nevíš? Kdo to má vědět? Pořád čekáš na lásku... Na lásku jako s Evou, ale Eva byla Eva. Bylo mi o pár roků míň. Bylo to něco úplně jiného. Člověk nepotká desetkrát za život stejnou lásku a idealizuje si vzpomínky. To je normální, přemýšlel Jan a snažil se vzpomenout na to, co mu tehdy v posteli povídala Marta. – Moc mi to chutná, řekla. Venku sněžilo. Byla zima. Jan se dotkl ukazováčkem pravé ruky Martiných rtů pod sklem. Potom už myslel na to, co mu tehdy povídala, a znovu si to představoval.

Představil si byt v paneláku. Jak holčička Marta přišla ze školy. Převlékla se do domácích šatů a začala psát úkoly. Někdy později se ozval zvonek. Marta vyskočila od učení a běžela otevřít. Maminka nesla nákupní tašky. Marta jí pomohla, a zatímco se matka přezouvala, odtáhla nákup do kuchyně. – Co si uděláme k večeři? ptávala se jí matka, když měla dobrou náladu. A usmívala se a Marta se usmívala taky. Někdy jí matka dovolila, aby jí pomáhala v kuchyni. Když měla matka špatnou náladu, neptala se Marty na nic. Ještě tak se zmohla na otázku: – Co ve škole? Na to měla holčička Marta vždycky

připravenou odpověď. – Nevím, proč jsem se tak dobře učila, řekla tehdy Marta. – Asi jsi už tenkrát byla geniální, řekl jí na to Jan a ona ho nějak usadila, ale Jan si nevzpomněl jak. Martin otec chodil domů později. Po manželském polibku vyslechla Marta údaje o počtu pacientů toho dne, o zvláštních případech, o řediteli polikliniky, o tom, co je nového. Kdo s kým, kde, jak, kolik... K tomu Martina matka přidala údaje o tomtéž v nemocnici. Když si vzpomněli na dceru, řekli: – Už jsi cvičila? nebo – Úlohy už máš hotové? Marta si hrála s panenkami. Jan viděl holku Martu za zavřenými dveřmi. Viděl pokojíček, který postavila pro své panenky – děti, děti – panenky. Slyšel ta potichu říkaná slova, která říkají holky svým panenkám – dětem. Viděl holku Martu, jak si bere pytlík s cvičkami a odchází do baletu, jak si nese tašku not a odchází do LŠU, aby tam předvedla, co se naučila na piano. Viděl tu holku Martu, jak čeká v únorové břečce města Olomouce na červenobílý autobus. Slyšel, jak hraje stupnice na křídle značky PETROF. Slyšel v jejím podání PRO ELIŠKU, přehrávané někde na besídce. Viděl její matku v tmavě modrých šatech, které blondýnám ladí k vlasům. Doktora Neumana přivlečeného na besídku na oprátce proužkované kravaty. Viděl ostatní rodiče pyšné na své děti, slavnostně vyzdobený sál, ztrémované děti. Viděl Martu baletit na útlých nožkách a slyšel potlesk všech hrdých rodičů.

– Když neměl otec službu, večereli jsme všichni společně, řekla Marta a to stačilo, aby Jan viděl rybí filé, žluté brambory omaštěné máslem a posypané sytou zelení petržele, cinkání příborů a holku Martu, trpící nechutenstvím, zápolící s měkkým bílým masem. Večeře končí a doktor Neuman nasazuje na kotouč gramofonu: SYMFONIE č. 41 C DUR, JUPITER, K. 551 (Moskevský komorní orchestr – řídí Rudolf Baršaj). Zátka od červeného rulandského vyprskne. Víno se rubínově zatřpytí v břišku sklenice. Pánové v parukách nasadí těla houslí pod bradu, představoval si Jan, ale nedokázal si představit, co se dělo v tu chvíli v hlavě doktora Neumana, a už vůbec si nedokázal představit, co cítil ten mladý génius s vysokým rovným

čelem a s vlasy staženými vzadu do čůpku. – Nenáviděla jsem Mozarta a všechny ostatní, řekla Marta. Matka umývala nádobí a nechala je mokré jako porci reality pro Martina otce. – Otec mi dal facku snad třikrát v životě. Měla jsem ho radši než matku. Byl klidný, vyrovnaný, chladný, moudrý. Když mi bylo třináct, našla si matka milence. Nebo on ji..., povídala tehdy Marta. – Nedokázala si snad vybrat hnusnější dobu... A věděla jsem to já i otec a matka byla na mě hrubá, drsná na dospívající holku, rozumíš mi? povídala Marta a vločky sněhu poletovaly mrazivým světlem. – Měla jsem samé jedničky, ale nebyla jsem šprt. Měla jsem kamarádky, i když... Nebyla jsem nafoukaná. Spíš taková utápnutá holka s fůrou kroužků a starostí... a matka si našla chlapa. Jan viděl Martinu matku, jak přichází večer domů, a Martina otce, jak se stoickým klidem přijímá věty a slova, která neříká žena muži, kterého miluje. – Vašku, já už prostě nemůžu dál, říkala a Marta to slyšela za přepážkou panelové ložnice. – Mezi náma to všechno skončilo, povídala matka a tehdy ještě holka Marta nedokázala oddělit pozérství a prázdná slova od toho podstatného. Herecké výkony své matky brala ona jediná vážně. Ten její frajer byl nějaký udržbář ze špitálu... – Hodně jsem o tom přemýšlela. Tehdy i teď. Samozřejmě že se nějaká vysvětlení nabízejí a měla bych tomu aspoň teď rozumět. Ale pořád to nechápu. Jsou to moji rodiče... Čert ví... Ale matka měla milence a byla z toho celá pryč. A oba jsme to s otcem věděli. – Moji rodiče se taky rozvedli, řekl Jan. – Ale oni se nerozvedli. Smířili se. Tehdy to bylo senzační. Nedokážeš si představit, jak jsem v tu dobu byla šťastná. Říkali si křestním jménem a drželi se za ruce a byli na mě hodní a v noci vypadli tančit a bavit se. Byla jsem šťastná puberťačka a jasně že jsem se zamilovala, a naši mě vzali i s mým klukem na výlet. Byli jsme u moře. Dva zamilované páry. Ve stylové restauraci jsme jedli rybu a pili víno. Vrátili jsme se večer a oni šli tancovat. Dali se dohromady právě včas. Tu noc na pláži jsem přišla o panenství, řekla Marta. – Napijeme se, řekl hlasitě a oběma dolil. Zapálil jí cigaretu s dlouhým hnědým filtrem a sobě cigaretu s bílým filtrem. Popelník z těžkého bílého skla

si položil na břicho. Napil se a řekl: – Pokračuj, i když věděl, že informace, které vyslechne, ho nepotěší. Nepřipustil si, že by mu mělo vadit, když mu bude Marta povídat o minulých milencích, i když v tu chvíli věděl, že mu to vadit bude. Patřilo to ke hře. Ke stylu jejich života. Ke stylu jejich vztahu, jejich divné lásky. Patřilo ke hře poslouchat dál. A Jan poslouchal. – Jasně že skončily prázdniny a skončila i moje láska, moje pitomé panenství. Chodila jsem na tamější gympl a pořád do klavíru a pořád jsem baletila. Pořád vzorná holčička, pořád do někoho zamilovaná... Taky jsem si psala deník. V osmnácti jsem skončila a od té doby jsem to nečetla. A furt jsem měla samé jedničky a nové kluky. Někdy jsem chodila za školu. Vlastně k nám domů. Naši pracovali. Omluvenky jsem... Ale to je fuk. Baví tě to ještě? zeptala se Marta a Jan řekl: – Děsně. Kdyby nevypila to, co vypila, postřehla by z jeho hlasu ironii a nechala by toho. Možná by toho nechala i za jiných okolností, ale rozjela se a už se nedalo mlčet. Něco ji nutilo dopovědět to do konce. Jan dopil svoje víno, vstal a otevřel novou láhev. – Ale já už nebudu, řekla Marta. – Nemusíš, řekl a nalil si sám a Marta mluvila a Jan si představoval Martu na diskotéce, na podlaze svítící růžovými a zelenými květy. Martu, kterou někdo doprovází domů a ve dveřích paneláku ji objímá a líbá, udýchanými ústy si domlouvají rande na zítra. Viděl večírky v soukromí, slyšel ječivý hlas Barryho Gibba, slyšel staré sladáky v podání Shakin' Stevense, zelené dveře, It's raining, vybavil si Pink Floyd, Queen a Martu, pohybující se v té muzice, pohazující řadry, nabízející očima všechno, co teď může mít on... – Měla jsem jenom pár velkých lásek. Tu první, potom jednoho kluka, co dělal medinu, a já jsem v té době byla na gymplu, a pak na vysoké toho asistenta, ale o tom jsem ti už povídala... – Nic jsi mi ještě nepovídala, Martuško, řekl jí Jan a dolil si a Marta měla obavu, aby se neopil, a on jí řekl, že se neopije, že se opije, jenom když chce, a že ho baví, co mu povídá, a dotkl se jejího těla a ona pokračovala. – S tím medikem to trvalo dva roky. Scházeli jsem se u nás, byli jsme spolu o prázdninách na brigádě. Chtěli jsme se vzít. Kupoval mi kytky a platil za

mě útratu v kavárnách druhé a třetí cenové skupiny. Byl milý, hodný... – Proč sis ho nevzala? zeptal se Jan. Marta se usmála a řekla: – Nevím. Okolnosti... Pořád okolnosti a lidé, kteří se zklamávají jeden v druhém, v sobě... – Nechceš o tom mluvit? – Ale jo. Proč ne... Na jednom mejdanu se přede mnou muchloval na gauči s kamarádovou holkou... Po té epizodě mi začal být úplně lhostejný. Jan viděl šňůry světel podél hlavní cesty, autobus, kterým Marta utíkala domů. Cítil, jak se jí svíral žaludek, jaký tlak cítila mezi očima. A láska byla pryč. – Několikrát za mnou přišel a prosil, ale já jsem už byla jiná. Byla jsem sama a dokonale jsem prožívala tu samotu, zklamání a věřila jsem tomu, že už nikdy nepotkám takovou lásku. Jedničkářka z gymplu ztratila zájem o svět a donesla v pololetí dvě trojky. Pro naše to byl šok, řekla Marta. – Pro mě taky, řekl Jan a napil se. – Tehdy se fakt něco ve mně zlomilo a byla jsem už jiná. Přestala jsem věřit. Sobě, lidem okolo, tomu, že to má nějaký smysl... Byla jsem hloupá. Když si představím tu scénu, když za mnou přišla Frantova žena s malou holkou v náručí a říkala mi slečno... Slečno, prosím vás, nechte Frantu na pokoji... Žili jsme si tak pěkně, říkala a já byla tehdy blbá svině... Víš, co jsem jí řekla... Řekla jsem jí, že se svým tělem a svědomím ať si dělá každý co chce... Určitě to nečekala. Rozbrečela se a ta její holka na rukách taky... Ale Frantu jsem milovala. Opravdu. Byla jsem sobec, jedináček. Nechtěla jsem ho ztratit. Nikdy, rozumíš mi... – Nevím, řekl Jan. – Nevím, kdo to byl Franta. Neznal jsem tě, Martuško. – Ty mi někdy tak pěkně říkáš... Martuško. – V Bratislavě se to říká běžně, řekl Jan. Marta se usmála. Jan ji poprosil, aby pokračovala. Venku ještě pořád sněžilo. Venku za oknem byla noc a oni leželi na posteli. Marta povídala a Jan si představil letní brigádu, mladého asistenta a žáčky – vysokoškolačky, které vědí, že asistent je v šestinedělí, že má doma zbrusu novou holku. Žačky – vysokoškolačky jsou veselé, už trochu zkažené holky a trápí asistenta – otce tím, že nosí trička na nahá řadra, že nosí miniaturní plavky. Žačky – studentky si hrají, provokují. Otec asistent je známý pevným charakterem, přísností u zkoušek a věrností své manželce. – Vsadila jsem

se. O to, kdo ho dostane... Vyhrála jsem, řekla Marta. – Byl to hec. Byly jsme blbé puberťačky, ale on to vzal vážně. Úplně vážně se zamiloval. Byl směšný, ale neměla jsem sílu říct mu, že to byla blbost. Byl milý a najednou všechno to, v co jsem už přestala věřit, všechno se to vrátilo. Pěkně jsem v tom litala. Ne v tom, ale v lásce...

Jan si představil studentku Martu se skripty pod paží, s cigaretou mezi zuby, mladou, opálenou, svěží, vonící. Takovou, jaká byla ještě pořád. Představil si víkendy, které spolu trávili v jeho chatě, protože on byl skutečně charakterní muž a poslal svou manželku i dceru do háje (do hajzlu). Určitě to udělal slušně a charakterně. Jan si představil večer-noc u asistentů. Ona s nafouklými řadry pere plenky, ohřívá čaje, míchá sunary. (To znal Jan od své sestry Nadi.) On je zahloubaný do svého problému. Do Marty, do svého pevného charakteru, do své bezúhonnosti, pravdomluvnosti, do své lidské podoby v očích TĚCH DRUHÝCH. Rozhovor probíhal asi takto, představoval si Jan.

– Co je s tebou, Franto?

– Ale nic...

– V poslední době se mi zdáš nějaký divný.

– Mhm... Eliško (Jitko, Vlasto, Růženo, Boženo, miláčku), chtěl bych s tebou mluvit...

– Ale vždyť se mnou mluvíš...

– Jo. Já vím, ale posad' se... Je to děsně trapné..., řekl asi asistent – psycholog.

– Počkej chvilku. Jenom dám malé čistou plínku, řekla asi ona. A on se nemůže už několik dní podívat do očí své ženy ani dcery. Je docela v zajetí Martiny zahrádky života, v zajetí svěžesti, vonící kůže, jejího hladu. A on má tolik, co by jí mohl dát...

– Eliško (Jitko, Vlasto, Růženo, Boženo, miláčku)... Já vím, že jsem svině, ale našel jsem si jinou ženu..., řekl možná asistent a v tu chvíli bylo u asistentů ticho a mráz běhal prvorodičce po zádech a nechtěla to slyšet dál, i když jemu se ulevilo. Bylo to venku. Očistil se před sebou a to ostatní už byla jenom

SLOVA. Sebešpinící, ale očisťující, utvrzující v pravdomluvnosti. Jak si představoval Jan, ta prvorodička vstala a neslyšela už vůbec nic než tu první větu. Tu důležitou větu. A muse-la být z toho strašně špatná, strašně smutná. Bylo to venku. Franta někdy přespál na fakultě, někdy doma. Každý víkend na chatě. A v zimě na hory. Dvoje běžky na střechu embéčka. Marta byla jeho láska.

– Jak to skončilo? zeptal se Jan. – Normálně. Užil si, odmíloval se a naložil se svým svědomím, jak mu to určovala jeho morálka... Nedávno jsem ho potkala na ulici v Olomouci. Byl zešedlý, zvadlý... Řekl mi, že už to nikdy potom nebylo s jeho ženou ono, že to není ono a chtěl se rozvádět. Zapadli jsme někam do kavárny a tam si mi vylil srdce. Po tolika letech... Po tom průšvihy odešel z fakulty... Ale já už nejsem ta pitomá holka... Bylo mi ho líto... – No jo, zkazilas jim život, řekl tehdy Jan. – To myslíš vážně? Život si kazí každý sám... – Co okolnosti? – Okolnosti si vytváří každý sám... – Co konflikt? Kde je konflikt? zeptal se Jan, i když nevěděl, na co se ptá. – Konflikt? Konflikt jsem já... Konflikt jsi ty, miláčku, řekla a Jana to dojalo, protože ještě nikdy mu tak neřekla. Ještě nikdy ho nepovýšila na konflikt. (Zopakoval si čtyřikrát slovo KONFLIKT. Připadalo mu to hrozně směšné.) Rozesmál se. – Čemu se směješ? – Konfliktu, řekl Jan. – Napijeme se na konflikt, řekl. Marta se zasmála. Sklo cinklo. – Na konflikt, řekl. – Na konflikt, řekla. – Co dál? zeptal se. – Co dál? zeptala se. – Pokračuj, řekl a Marta mu povídala o tom, jak přišla pracovat do Mlína. Vzpomenula mlínské lásky, společnost, ve které se oba pohybovali. – A to je všechno. Potřebuješ něco dál? Trauma z dětství – žádné. Vliv matky na mladou puberťáčku... Moudrý, chladný, stárnoucí otec... Řekneš mi diagnózu? – Ty u svých případů víš hned, jak kdo na tom je? zeptal se a ona se usmála a řekla: – Ne. A usmívala se, protože ji nevědomky povýšil na svůj PŘÍPAD. Ted' už o ní věděl skoro všechno.

Jan seděl za pracovním stolem. Cigareta mezi jeho prsty dávno vyhasla. Odhodil ohořelý filtr do popelníku. Napadlo

ho, že by mohl zatelefonovat Martě, ale hned si to rozmyslel. Odešel do laboratoře a vyvolal si svoje filmy a pak si sedl a retušoval a zakazoval si přemýšlet, protože při té práci ho vždycky napadaly stejné myšlenky. (Soudruh náměstek byl na dovolené u moře – RETUŠOVAT. Děti pana doktora na nedělní vycházce – RETUŠOVAT. Obličeje – RETUŠOVAT. V mém městě jde retušovat všechno. Apod. PROČ? K ČEMU?) Zakázal si myšlení a dělal práci, kterou by musel udělat příští den. Napracovával si. Když ho to přestalo bavit, zapálil si a sedl si za stůl a uvědomil si, že pro sebe kromě těch vyvolaných filmů nic neudělal. Zamkl klíčem FAB svůj fotoateliér, sešel po schůdkách na chodník hlavní třídy městečka Bystřice. Přes rameno černou kabelu, v hlavě zbytky plánu z rána, nový zmatek dne. Stíny už byly měkčí. Nebylo takové horko. Šel po Palackého ulici směrem k autobusovému nádraží. Ženy se vracely domů z odpoledních nákupů. Muži se vraceli domů. Děti se projížděly na kolech a půlka městečka snad už odjela na dovolenou. Prošel kolem hotelu Sokolský dům a před obchodem – samoobsluhou se pozdravil s mladou ženou. – Dobrý den, řekla a on jí stejným oplatil. – Fotky na řidičák, na průkazku ČSAD, napadlo Jana a přešel ulici a před modelovou prodejnou se pozdravil se starším mužem (občas amatérský film, poslat do Mlína, vyvolat a nechat udělat fotky). – Lidi mě tady už znají. Já už znám taky ty lidi tady, napadlo ho a odvrátil hlavu od vystavených parte v Pohřební službě. Udělal to automaticky. Dělal to vždycky a už dávno nevěděl proč. Pro štěstí. Z pověřivosti... Znovu přešel přes cestu, prošel kolem tamějšího gymnázia, ohlédl se za nějakou dívkou, šel dál a znovu se musel ohlédnout, šel po chodníku, jehož levou stranu vroubily staré kaštany. Někdo je chránil. Stálo to černým písmem na bílé cedulce. Zabočil na autobusové nádraží a podíval se na hodinky. Nikam nespěchal. Měl volný den. Autobus do Mlína odjížděl každou hodinu. Jan si dopřál tu hodinu a prošel na vlakové nádraží. Z nástupiště vešel do bufetu – samoobsluhy. Koupil si pivo a sedl si k volnému stolu. Rozhlédl se kolem a viděl muže, kteří se tu zapomněli cestou

z práce. Viděl pokladní a servírky a na černé tabuli napsaný seznam teplých pochoutek, které podnik nabízel toho dne. Za sklem svítila na talíři tlačěnka s cibulí, mírně pokropená octem, měkký salám s cibulí bez octa, ruská vejce, chlebičky, na kterých se dalo poznat, že sedí za sklem už aspoň od rána. Jan se napil piva. Nebylo dobré, ale nezazlival to ani pivovaru ani bufetu – samoobsluze, protože věděl, že to, aby nám něco chutnalo, vychází z nás, ze stavu našeho žaludku, z nálady, z chuti. Upil pivo, zapálil si a vzpomněl si, jak sem kdysi přivedl Martu. Viděl, jak se necítí ve své kůži, a potom jí povídal dějiny těch lidí. Vymýšlel si dějiny lidí kolem sebe a ona mu řekla: – Jsi dobrý. Máš představivost... Vzpomněl si na to, jak tu kdysi byl se svým otcem. Otec pil svoji černou kofolu. Jan si dal pivo. Vzpomněl si na chvílku nejistoty svého otce, když dosedl na židli v tomto bufetu. On, který byl zvyklý na recepce a malé hvězdičky a na víc hvězdiček na lahvích, které konzumoval ze společenských nebo jiných důvodů. Na chvíli nejistoty toho sebejistého muže, který byl jeho otcem. – Nebyl to jejich svět, říkal si Jan a myslel na Martu a na otce. Otec ho tehdy po delší době navštívil ve Mlíně a tady v Bystřici. Seděl a srkal svoji kofolu, na kterou určitě neměl chuť, a Jan pil pivo. Bylo dopoledne a toho dne to bylo už třetí. – Moc piješ, řekl mu otec, ale nemyslel to jako výčitku. Byla to věta u stolu v bufetu – samoobsluze. Mlčel a seděl naproti svému otci u stolu. Bylo léto. Otec měl na nohách sportovní obuv značky NIKE, na těle zelenobílé pruhované tričko s malým límečkem a džínsy značky LEE. Jan byl rád, že jeho otec je právě takový. – Možná jsem byl na něho i trochu hrdý. Že není páprda, že drží krok, že není blb, forever young, že se dokáže vyrovnat i s prostředím bufíku, i když neustále pokukoval po svých zlacených hodinkách značky SEIKO.

Jan se znovu napil piva a podíval se na své hodinky značky RAKETA. Čas raketově běžel. Znovu se napil a snažil se vysvětlit si, proč s sebou stále vláčí vzpomínky. Vzpomínal na to, co kdysi četl. Knížka se jmenovala Velký Gatsby a napsal ji F. S. Fitzgerald. (Knížka patřila Evě. Eva měla hodně takových

knížek.) Jan to četl v noci a ráno, když se probudil a měl volný den. Dočítal poslední stránky toho příběhu. – Poslední věta byla nějak v tom smyslu, že všichni sebou zmítáme pořád dál jak lodě, deroucí se proti proudu, pořád a pořád unášení zpátky do minulosti. Nějak tak to bylo. Přečetl jsem si to několikrát, ale nikam jsem si to nezapsal. Hrozně nerad píšu... Nějak tak si Jan zdůvodňoval své návraty zpátky. Nějak tak si zdůvodňoval něco, na čem nikomu nezáleželo, na co se ho nikdo neptal. Co netrápilo ani jeho, ani nikoho druhého. Nějak tak se přibližoval snům. Jan měl sny rád.

Jan neměl rád odpoledne. Připomínalo mu, že něco beznadějně končí, že něco propásl, že mu něco uteklo. Neměl rád nacpané odpolední a podvečerní autobusy, které mu připomínaly totéž. Později, večer už to bylo snazší. Den skončil, večer se bylo možné těšit na něco, co přijde v noci nebo další den. V tomto směru bylo pro Jana vždycky nejlepší ráno. Měl nejlepší nápady, nejlepší plány, nejlepší náladu. – Jak můžeš být ráno tak odporně aktivní? říkala mu Marta, když se spolu probouzeli v den, kdy nikam nemuseli. Jan vstával brzy a pozdě chodil spát. Spal málo. Jednou za čas spal celý den. Když se pozdě odpoledne nebo brzy večer budíval z toho periodického superspánku, bolela ho hlava, klepaly se mu ruce, míval strach, musel myslet na nepříjemné věci. Ten večer se obvykle díval na televizi a bylo mu úplně jedno, co v ní běží. Někdy si vypnul zvuk a díval se jenom na černobílé obrázky. Míval strach, který si nedokázal vysvětlit. Svěřil ses tím Martě. – Strach je biologická nevyhnutelnost, řekla mu Marta. – Je jednou z podmínek existence výše organizovaných tvorů... – Neuvědomuju si, že bych byl nějak lín zorganizovaný než třeba kočka, řekl jí Jan. Zasmála se. – Navíc jsme my, lidé, vybaveni vnímáním, bolestí, zlostí, smutkem, radostí a pamětí... To jsou podmínky existence, řekla tehdy Marta. Jana napadlo to s tou pamětí. V posledních letech si na některé úseky dne nedokázal vzpomenout. Večer si nedokázal vybavit, co dělal dopoledne. Nedokázal si vybavit jediného z lidí, kteří přišli do

ateliéru. Někdy už druhý den nevěděl, co den předtím obědval. Někdy mu vypadl úplně celý den. Zamýšlel se nad tím, ale nebral to příliš vážně. Sedl si a později si opákoval detaily toho dne. Přehrával si snímek dne. Rozložil v čase výjimečné události a pak se za ně snažil nalepit zbytky. Někdy se mu to podařilo. Někdy ne. Nikdy se s tím nikomu nesvěřil. Ani Martě, když mu povídala o paměti a o jejích poruchách. Neřeknul si, že by to bylo něco nenormálního a konečně měl tu jeden ze svých sloganů. Zněl takhle: NENÍ DŮVOD BÝT VÁŽNÝ.

– Opravdu si to tak nějak říkám. Není důvod být vážný... A řekl jsem si to i v to odpoledne a dopil jsem pivo. Šel jsem na nástupiště číslo jedna a počkal, až přijede autobus do Mlína. Nastoupil jsem a řidič mi řekl: – Číslo... Dopíšte si tam číslo. Já jsem mu řekl asi: – Aha, nebo něco podobně duchaplného. Pak jsem si sedl a autobus se rozjel a projel znovu tou cestou, kterou jsem šlapal na nádraží. Stačil jsem se ještě oknem podívat, jestli mi v ateliéru nesvítí světlo. Byl to takový zvyk. Dělal jsem to vždycky, ale ještě nikdy jsem nezapomněl zhasnout. Do Mlína jsem přijel před šestou a stihl jsem si ještě v Rybeně koupit sáček smažených brambůrek. Dřív než jsem doma odemkl klíčem FAB, přemýšlel jsem, jestli za dveřmi bude Marta. To byl taky takový zvyk. Někdy tam byla. Někdy ne. Někdy přišla později. Někdy vůbec. Někdy jsme si někde dali rande. Ale to odpoledne tam nebyla a lhal bych, kdybych si nepřiznal, že mě to trochu našťvalo. Hodil jsem tašku do domácího ateliéru a pustil jsem si muziku. To byl taky takový zvyk. Už ani nevím, co jsem si vybral, ale asi to byli Crosby, Stills, Nash a Young. Sedl jsem si a zapálil cigaretu. Pak jsem postavil vodu na kávu. Chyběla mi Marta. Chtěl jsem, aby tu někde byla. Nemusel bych ji ani vidět. Jenom jsem chtěl mít pocit, že tu někde je. Ale nebyla tu. A trápilo mě to víc, než bych si byl ochoten připustit. Každou chvíli jsem chodil k oknu, abych se podíval, jestli někde nejde. Pak jsem si dal limit. Jestli nepřijde do devíti, půjdu já za ní. Na chvíli jsem měl pokoj, ale pak jsem si řekl, že za ní nepůjdu, že třeba

vůbec není doma, že kdybych šel, mohl bych být z toho ještě víc vážný, a to se mi nechtělo. K tomu přece nemám důvod. Sedl jsem si do ateliéru – pokoje a díval jsem se na ulici, jestli nejde. Dylan mi k tomu vyzpěvoval Idiot Wind a stejně jak ten vítr jsem si musel připadat i já, ale nemohl jsem s tím nic dělat. Ze všeho, ze všech těch věcí, které jsem mohl provádět, jsem dělal právě tohle. Pak jsem ji uviděl. Svítla do šera a nepospíchala. Slyšel jsem její klíč, ale můj klíč byl zevnitř. Zaznělo zvonění. Chvilku jsem ji nechal čekat a pak jsem šel otevřít. Nepospíchal jsem. Už zase jsem nebyl vážný.

– Čau, řekla. – Jak se ti líbím? zeptala se. Vstoupila do chodby a otočila se o 180°, aby ji Jan lépe viděl. To, co měl Jan vidět, byly nové, ostře žluté kalhoty, těsně obtažené kolem kotníků. – Fajn, řekl Jan a mimo nové kalhoty viděl černé páskové boty, které už kdysi viděl, viděl taky tričko, které docela postrádalo rukávy. Končilo na konci ramen a mělo tenké modro-žluto-červeno-černé proužky. – No fajn, řekl Jan a Marta řekla: – Mám hlad jako vlk... – Jako pes, řekl Jan. – Co? zeptala se a pak pochopila a řekla: – Aha. Jako pes. Sundala si boty a pohodila je k lavičce. Jedna zůstala stát na tenkém podpatku. Druhá to nevydržela a lehla si. – Už jsi něco jedl? Udělala bych vajíčka, řekla z malé modré kuchyně. Jan tam přišel za ní. – Už jsem jedl, řekl a sedl si a díval se, jak Marta umývá pánev, vytahuje vajíčka z ledničky. Poslouchal, jak koupila ty kalhoty, které měla na sobě, a spoustu nepodstatných věcí, které vlastně ani neposlouchal.

– Cos dělala celé odpoledne? zeptal se. – No ne, vždyť ti o tom právě povídám... Kupovala jsem ty kalhoty. Jo, vidíš..., řekla a odběhla na chodbu, z tašky, kterou nechala ležet na lavičce za dveřmi, vytáhla letní šaty a pověsila je na ramínko. Vrátila se do kuchyně a lžičkou překládala smažená vajíčka na talíř. – Koupila jsem ty kalhoty a pak jsme si šly s Mirkou sednout chvíli do zahrádky. Do zahrádky, řekla a myslela tím několik stolů a židlí vystavených v létě přímo na chodníku před restaurací Myslivna ve Mlíně. Do zahrádky, řekla a byla to LEŽ. A Jan věděl, že je to lež, protože restaurace

Myslivna i jeho ateliér měly zavírací den v pondělí. (PONDĚLÍ JE ZAVÍRACÍ DEN.) Věděl, že lže, a nevěděl proč a proč lže tak špatně, když to není třeba. Na začátku svého vztahu si přece vytyčili zásady a podmínky. NEZÁVISLOST – SVOBODA – VOLNOST – TOLERANCI... Nechápal to. Překvapilo ho to, ale nedal na sobě nic znát. – No jo, řekl. Marta se posadila proti němu ke stolu a jedla vajíčka. Jen tak, bez rohlíku, bez chleba. – Poslouchej, nejsi ty náhodou nějaký vážný? – Ale houby, řekl a zasmál se a už nemyslel na tu lež. Neměl důvod. Marta dojedla a položila nádobí do dřezu. Sedla si a natáhla se po cigaretách. Zapálila si, usmála se a řekla: – Tak co... – Dnes jsi moc pěkná, Martuško, řekl Jan. – Fakt, řekl a díval se na Martu. Na její vlasy, ňadra, na nové ostře žluté kalhoty, které byly upnuté kolem kotníků, které se zformovaly podle jejího těla.

3

– K čemu je smysl a řád? Proč pořád potřebuješ něco někam zařadit, utřídit? Proč si vlastně myslíš, že bys měl mít v něčem jasno? Sleduješ cizí lidi, cizí životy. Snažíš se zachycovat to, co je kolem tebe. Snažíš se to pochopit, vysvětlit, porozumět celku, i když víš, že nejde porozumět celku. Pochopíš jenom určitou část. Poznáš jenom určité štěstí. To, které tě ohraničuje. Poznáš jenom určité rozčarování, určitý smutek, určitou lásku. Všechno to v tobě směřuje k pochopení VŠEHO. Někdy si myslíš, že v okamžiku smrti poznáš všechno. Všechno najednou. Jako by smrt před tebou otevřela hledí opravdovosti. Ale žiješ milion životů, a jen jednu smrt. Bojíš se jí, když je tma, něco tě bolí a nemůžeš usnout. Ale zatím jsi mladý. Navěky mladý, říkáš si a chceš tomu věřit. Čas na tobě zatím nespáchal zločiny bolestí. Zatím jsi zdravý a zaklepej to na dřevo, pokud se ještě ze dřeva něco vyrábí.

Není důvod být vážný. Mám práci, kterou dělám rád. Z toho základního mi chybí žena, která mě miluje a kterou miluji. Eva byla taková žena. Ale Eva už není. Eva skončila

a můj mlínský život postrádá nějakou Evu. Je tu Marta, ale to není TO. S Martou máme svoji NEZÁVISLOST – SVOBODU – VOLNOST – TOLERANCI. Nemáme žádnou budoucnost. Jen přítomnost a to, co bylo. Někdy Martu miluju a někdy ona mě, ale to nevím jistě. To neví jistě nikdy nikdo. Ale o sobě to vím. Nedokážu si představit, že bych někdy přišel a řekl: Miluju tě. Chtěl bych s tebou žít. Pořád. A mít děti a fotky ze svatby. Tohle si nedokážu představit. Nemám v sobě ani sílu ani chuť to Martě říkat. Nechce se mi věřit, že bych to už nedokázal, že bych po třicítce přestal mít schopnost zamilovat se a milovat. A taky nevím, co by na to řekla Marta. Asi že jsem se zbláznil. Náš život a vztah je nový život a nový vztah. Od té doby, kdy jsem se poprvé zamiloval, se naše společnost ještě více rozvinula. Existují tu nové vztahy, nové hodnoty a všude na světě krize. Ekonomická, krize hodnot a vztahů. Ne, že by se lidi přestali milovat, ale milují se v jiných podmínkách. Za jiných okolností. Ale to snad už kecám. Čertví. Proč ne? V každém případě není důvod být vážný.

Někdy býval Jan na horách. S Evou. Po zasněžených ulicích alpského městečka běhali koně táhnoucí sáně. V recepcích hotelů a sanatorií byl klid a ticho. Ospalí vrátní poklimbávali nad denním tiskem a obrázkovými časopisy. Dámy v drahých kožiších nakupovaly kosmetiku a prohlížely oblečení v butiku. Bylo ticho. Občas zatúroval motor lesklého sportovního vozu. Kulička rulety šustila po zeleném ovále cirkusu štěstí. Bylo ticho. Nepřirozené ticho. Číšníci se pohybovali s naučenou podřazeností a s klidem plnili přání hostů. Jan s Evou seděli v baru. Eva měla na sobě tlustý svetr, který si přehodila na nahé tělo po milování. Jan ještě cítil tu hebkost, něhu, ještě viděl na Eviných tvářích červené mráčky toho snu. Někdy se měli rádi. Mlčeli. Přes stůl si podali ruce. Tříčlenná kapela hrála blues. Jan viděl lesklý barový pult s bílými popelníky, barvy drinků od zlatě červené po růžovou a zelenou, viděl světla, která svítila s nádechem červené barvy. Tančili a tiskli sek sobě a on cítil její ňadra. Ležérně oblečení muži

vypíjeli své drinky. Dámy cucaly martini s ledem a citronem, pily kávu, kouřily cigaretu a potichu se bavily. Někdy se opili a Eva byla protivná. Hádali se už předtím. Do baru přišli v mizerné náladě. Neměli si co říct. Venku sněžilo. Cinkaly rolničky pouličních běžců. K jejich stolu si přisedli dva muži. Mluvili francouzsky a Jan jim nerozuměl. Eva ano. Tančili s Evou. Pili s Evou. Cítil se sám. – Pojdme už spát, Evo, říkal jí, ale ona mu odpovídala vždycky drsně. Tak jak se na královnu slušelo. Když odcházela s oběma muži, všichni kolem se smáli. Potom se probudil.

Eva měla vlasy červenější než Marta, ale méně červené než Rita Hayworth. Ňadra měla větší než Marta, ale mnohem menší než Rita Hayworth. Měla pěkné nohy a štíhlý pas a luxusně, draze a pěkně se oblíkala. Byla studentka a pak zubařka. Její rodiče žili v Žilině. Byla Slovenka. Kdysi byla Janovou ženou. Pod každé jídlo si brala talíř a naučila to i Jana. Taky hodně pila. Kouřila cigarety SPARTA. Mluvila měkkou slovenštinou a měla Jana ráda. Alespoň nějaký čas. Měla zelené oči. Janovi se zdálo, že byly krásné. Byla o rok mladší než Jan. Jan si nedokázal představit, že by to někdy mezi nimi mohlo skončit. Eva měla rty, které připomínaly plátky citronu nebo pomeranče. Ráda se jimi dotýkala Janových rtů a Jan se rád dotýkal Eviných rtů. Eva ráda poslouchala hudbu a ráda tančila. Měla ráda velkou společnost. Jejím oblíbeným sportem bylo lyžování. Nosila boty číslo 4. Ukazováčky na nohách měla delší než palce. Nehty si nelakovala. Byla narozená ve znamení Vah. Když se s Janem poprvé milovali (bylo to ještě na studentské koleji), Janovi se to moc nepodařilo. Skončil příliš brzy a řekl: – Myslím, že jsem byl trochu praecox. Ona řekla: – Trochu dost... Pak chvilku mlčeli a pak Eva řekla: – No co ty. Ty sis užil, ale co já, mračila se a Jan se začal smát a smát a smál se a smál, až se začala smát i Eva. – Co chceš dělat? zeptala se, když se přestala smát. Jan se smát nepřestal. Odpověděl jí: – Chtěl bych se s tebou vyspat. Za půl hodiny se mu jeho přání splnilo. Nebyl už vůbec praecox. Bylo už pozdě. Nebo

brzy. Začínal den nebo končilo ráno. Bylo to jako sen. Jako sen někde na konci rána.

Když někdy prohlížel staré fotografie, našel na nich Evu a staré přátele. Období tmavých kolejních pokojů, dívek s dlouhými vlasy ve svetrech, dívek nad skripty, prádelních šňůr plných prádla, poličky, stoly, válečky, lampy, nicotné předměty, série fotografií, které kdysi označil DÍVČÍ KOLEJ. Kdysi, když poznal Evu a začal za ní chodit na její kolejní pokoj. Kdysi, když Eva studovala ještě stomatologii a on s aparátem zavěšeným těsně pod žaludkem objevoval NOVÝ SVĚT. Pokoje zkreslené širokoúhlým objektivem. Ubíhající vteřiny, kdy všechno bylo BLÍZKO. Plné popelníky, láhve od mléka, od jogurtů, medvědy a fotografie někoho jiného, knihy na přihrádkách, přirozený ženský nepořádek, který se mu zdál v pořádku. Objevil mezi fotografiemi taky muže ve spodkách. Ten muž se jmenoval Petr. Spodky si přivezl z Německa. Byl na nich obrázek. Ruka, která držela krabici s nápisem SEX. Z té krabice se vypala na talíř drobná červená srdíčka. Pod celým obrázkem byl nápis: BREAKFAST OF CHAMPIONS. Snídaně šampionů. Petr chodil s Evinou spolubydlící. Eviná spolubydlící se jmenovala Beata.

Přemýšlíš o tom, co se stalo ze všech těch lidí, které jsi znal. Jestli ještě existují cesty, kterými jsi jezdil. Jestli ještě jezdí trolejbusy a autobusy a tramvaje, které razí svými světlomety tvou cestu pro někoho jiného. Co se z nich stalo? Co se stalo z tebe? Není důvod být vážný. Lodě, které sráží proud zpátky... Přemýšlíš, jestli ještě voní na jaře kvetoucí stromy podél silnice na Kolibu. Myslíš na vaše první společné Vánoce s Evou. Na malý smrček, co jste si ozdobili, na dárky, které jste si dali. (Obdaruj jiné, obdaruješ sebe.) Myslíš na písničky, které jste si hráli na nový gramofon. Za oknem možná sněžilo. Nedokážeš si vzpomenout. Otevřeli jste koňak. Na láhvi opletené provázkem byl nápis: BRANDY TERRY. Oblékli jste se a šli ven. Bylo kolem nuly. Museli jste si něco povídat, ale nevíš už co. Snažíš se vzpomenout si, ale vidíš jenom obrázky, snímky, záběry,

výřezy, zvětšeniny. Napadá tě, že tvůj život s Evou byl jen kus černobílého filmu, rozdělený na šestatřicet nebo dvanáct okýnek. Bylo to tak opravdu? Bylo to opravdu tak?

– Miluju tě, řekls jí, když jste se vrátili domů. – Lúbim ťa, řekla ti ve svém jazyce. Když ses probudil, vaše těla byla slepená teplem a potem. Probudil ses uprostřed noci a jen velice těžko sis dával dohromady souvislosti. Jenom velice těžko. Už tehdy? Připadalo ti, jako by se ti to všechno jen zdálo. Připadalo mu, jako by se mu to všechno jen zdálo. Připadalo mi, jako by se mi to všechno jen zdálo.

Někdy se probudil brzy ráno. Byla zima. Zase byla zima. Byl v kuchyni, v osmém poschodí panelového domu. Topení topilo. Když se podíval z okna, viděl prázdné parkoviště, po kterém vítr proháněl staré noviny a nový sníh. Cítil suché teplo a vůni ústředního topení. Sedl si ke stolu a Eva mu položila na stůl kávu. Sobě položila kávu taky na stůl. Sedla si naproti a zapálila si cigaretu. Jan cítil vůni těch prvních doušek nikotinu, vůni kávy. Cítil tu novost a čistotu nového dne. Měli volno a nikam nemuseli. Podíval se na Evu. Seděla proti němu. Kouřila první cigaretu a pila kávu. Byla krásná v novém dni. Všechno bylo krásné v tom snu a on měl chuť zařvat: – ZAPNI ZVUK! Nikdy to neudělal. Jenom seděli, kouřili a ráno pomalu končilo.

Rozhodl ses pro napřímený život. Sebral jsi všechno, co jsi měl, a rozhodl ses, že se staneš doopravdy sám sebou, že budeš mít rád svou práci, svou ženu, že společné peníze společně utratíte za společné věci a hry, že společné noci společně prožijete pod společnou příkryvkou, pod společným stropem... A to ráno bylo stejně krásné jako ostatní rána, ve kterých ses pro něco rozhodl. Eva pootevřela rty z plátků citronu. Vaše rty se setkaly v tom beznadějném potkávání, v té podvědomé touze být tím druhým. – Ahoj, řekli jste si a koleje električky vás rozdělily na celý den. Jednoho rána. Na celý den jednoho rána. Jel jsi zavěšený na věšáku držadla. Toho rána bylo čarovné světlo. Viděls, jak procházíš pískem, který se ti boří mezi prsty, viděls, jak pojídáš vlašský salát z plastické

misky a mhouříš oči do slunce Kouřils cigaretu na zastávce, hrál jsi fotbal, pil jsi pivo, jenom jsi tak seděl a světlo měnilo tvou tvář přes filtr listů. Cítils vůni květin, slyšels muziku, toulal ses po mostě, hleděl jsi do vln Dunaje, byls starý pobuda, byls první host ranního bufetu, byls posledním hostem nightclubu, zpíval sis. Bylo ráno. Viděl jsi Eviny vlasy, viděls její slova, mluvili jste, drželi jste se kolem ramen, jedli jste kyjevský kotlet, pili jste gin a tonic a zase jste mluvili, a vaše slova měla význam. Šli jste kolem hřbitova a Eva říkala, že bydlí v Žilině. – Bydlím v Žilině, řekla. – Já vím, řekls, a ona se zeptala: – Proč? – Nevím, odpovědělš. Šli jste kolem hřbitova, kde se už nepochovávalo. – Já bydlím tady, řekls. – Já vím, řekla Eva. Eva se krásně smála. Měla dokonalé zuby. Přemýšlel jsi o tom, jestli proto, že je zubařka. – Hrozně ráda lyžuju, řekla ti a ty, abys nemusel použít „já vím“, řekls: – To je dobře. – Proč? zeptala se a museli jste se smát. Byl podzim. Přes boty a ponožky ti mrzly prsty na nohou. V ruce jsi mačkal její studenou ruku. – Není ti zima? zeptal ses. – Je, odpověděla. – Ano, je mi zima, Jane, řekla ti a tys neměl lepší nápad než ji zatáhnout do restaurace Budvar, kam chodívali studenti, pijáci piva, pobudové a studentky a slušní lidé a náhodní hosté, kteří šli kolem a měli žízeň. Dřevěné stoly byly ulepené pivem. Čekali jste hodně dlouho, než se vás přišli zeptat, co si budete přát. – Co si budete přát? zeptal se číšník a tys měl chuť vyjmenovat mu všechno, co byste si přáli, ale zmohl ses jenom na to, abys řekl: – Dvě piva. Byla noc. Někdo zpíval: – Podme spať, podme spať... Styděl ses za všechny ty lidové vulgárnosti, které měly následovat. Styděl ses, i když jsi je znal, i když jsi věděl, že je zná i Eva. Seděli jste a pili pivo až z Českých Budějovic. Povíдалa ti něco o tom, jaké to bylo na poslední „lyžovačke“. Když vzpomněla mužská jména, vadilo ti to. Vadit ti to začalo moc, až jsi řekl: – Nemluv už o tom. – Ale proč? zeptala se a věděla přesně, proč nechceš, aby o tom mluvila. – Proč? zeptala se ještě jednou a tys jí odpověděl tak, jak se od tebe čekalo. Tak, jak jsi věděl, že máš odpovědět. Řekls: – Žárlím na všechna ta jména... Žárlím, no... Eva se usmála a řekla: – Nemusíš žárlit.

Vaše ruce se setkaly na ulepeném stole ze světlého dřeva. Dotkl ses jejich prstýnků. Měls pocit, že se od tebe čeká něco velkého. Velký čin nebo aspoň velká slova. Mračil ses a držel Evu za ruku. – Není důvod být vážný, řekla ti. – Není třeba, abys byl vážný, řekla mi. – Nebud' vážný, řekla mu.

Vraceli jste se s Evou do centra a někde na ulici Čsl. armády, někde před kostelem svaté Alžběty, tě to napadlo poprvé. – Co když se mi to jenom zdá, napadlo tě tehdy a ty ses toho lekl. Viděl ses, jak jdeš vedle té ženy v lehkém světlém kabátě, slyšels klapat její boty na vysokém podpatku. Auta zanechávala v prostoru čáry světlometů. Električky drkotaly přes výhybky. Lidé se zvednutými límcí někam spěchali. Připadal sis směšný. Abys to zahnal, řekls: – Evo... Obrátila k tobě obličej a tys viděl, jak se v něm odrážíš, jak se v něm odráží ruch noční ulice, celé město. Posunul jsi ruku na její vlasy. Cítils její lebku pod svou rukou. Přitáhl její obličej ke svému obličej. Zastavili jste se. Otevřel jsi oči a Eva se usmívala. Voněla jemným parfémem. Teprve později ses dozvěděl jeho název. Jmenoval se FIDJI. Vyráběl ho GUY LAROCHE. V prospektu, který byl v krabičce přiložen, jsi našel jeho fotografii. Měl velký nos. Měl širokou bradu a podél ní vrásky. Na sobě měl světlou džínsovou bundu a šál kolem krku.

– Evo..., opakovals znovu a znovu jste se políbili. Interval mezi zavřením a otevřením očí byl už podstatně větší. Když jsi otevřel oči, Eva ještě spala. Přímo do ucha jsi jí řekl: – Není třeba být vážný. To jsi jí řekl, i když jsi chtěl možná říct něco jiného. Ale řekls právě tohle a ona ti řekla: – Jsi lotr, a tys ještě cítil její levý prs na své pravé ruce a byls šťastný. – Ano, byl jsem šťastný. A toho štěstí bylo až po krk. Až se nedalo vymluvit ani vyzpívat. Táhl ji do bufetu na rohu. Nic lepšího tě nenapadlo. Nic lepšího než dvakrát dvě deci červeného ze sklenic z obyčejného tlustého skla. – Evo, na nás a na zdraví, řekls. – Na zdraví, odpověděla, jako by nevěřila tomu „na nás“. Vypili jste víno a šli jste po nočních ulicích a tys mluvil a mluvil, chlubil ses, vtipkoval, předváděl se jako zvířecí sameček před samičkou a sem tam něco řekla ona a pak zase ty a pak zase ona. Šli

jste a pomalu se přibližovali k sobě, protože jste se chtěli přiblížit. Stáli jste opření o kamenné zábradlí na nábreží Dunaje, někde blízko osobního přístaviště. Skončili jste tam, kam chodily statisíce milenců. Stáli jste vedle sebe. Voda si pohrávala se světlem. Uvěřils, že to není sen. Chtěls, aby to tak zůstalo. Aby to tak zůstalo POŘÁD. – Ano, byl jsem šťastný.

Druhý den jsi čekal Evu nahoře na náměstí SNP. Shora od Suchého mýta přijížděly električky a zahýbaly dolů. Začínal večer a ona se objevila v tomtéž kabátě jako včera. Políbils ji a byls vážný, protože začínal podzim, kouřilo se vám od úst, začínala vaše láska. Byls vážný, protože jsi nevěřil, že přijde na tohle rande. Byls vážný taky proto, žes měl v kapse dvanáct korun a električku a klíče a cigarety. Nic víc. Měls před výplatou a známý, kterému jsi fotil rodinu, ti ještě nezaplatil. – Evo, řekls a oba jste cítili ten odstup, který bylo třeba překonat, aby sen byl zase snem, a Eva začala povídat, co dělala celý den a vyprávěla ti o zubech, až sis musel jazykem vyhledat bolavou stoličku a myslet na ni. A sám jsi musel taky něco povídat, protože když jste prošli pod Michalskou věží, řekla ti: – Jak to, že mluvíš pod Michalskou bránou? – Nevím, řekls jí, protože sis vůbec nevšiml, kam jdete, a ona ti řekla, že to přináší smůlu, a pak jste se políbili v Michalské ulici a v Jiráskově ulici, procházeli jste bratislavským korzem jak statisíce jiných milenců před vámi. Měls ruku v kapse a v mezeře mezi rukou a tělem ti visela ONA a dotýkala se tě nadrem a tys ji tiskl k sobě. Koupili jste si vařenou kukuřici a střídavě jste uhryzávali a smáli se. Po Vajanského nábreží jste přešli k Univerzitě a odtud k Modrému kostelíku. Tady jsi to měl rád. – Nezajdeme si někam něco vypít, řekla měkkou slovenštinou a tys vytáhl na světlo (vlastně na tmu) večera desetikorunu s električkou na všechny tratě. – Ty blázne, řekla ti. – Pojď ke mně. Dnes mám narozeniny, řekla ti a táhla tě na autobus linky 39. Jeli jste přitlačeni na sebe davem, okolnostmi a vlastní vůlí. Od konečné jste vyšlapali pěšky k studentskému domovu L. Štúra a potom pěšky do osmého poschodí a potom Eva odemkla klíčem, prošli jste tmou předsínky a vpadli jste

na pokoj, kde bydlela. – Ahoj, Beato, řekla Eva a představila tě své spolubydlící. Odešla vařit kávu a tys zatím konverzoval s Beatou, která se měla stát taky tvou kamarádkou, a ona ti říkala: Jano. Eva ti vždycky říkala česky: Jane nebo Jan. Byls Jano a Eva se vrátila a pili jste kávu ve třech a pak chtěla Beata odejít, ale Eva ji zdržela a otevřela skříň, z ní vytáhla rybízové víno a rozlila ho do hořčičáků. – Dnes mám narozeniny, řekla a chvíli jste pili a pak odešla Beata zavolat svého kluka, který bydlel ve stejné koleji, a ten přinesl rum a ředili jste rybízák rumem a smáli jste se a pak někdo řekl: – Děcka, pojďme do Karlovky. Ostatní to shledali jako bezvadný nápad. Nechal ses strhnout. Vypadli jste na vzduch. Prošli jste přes hřbitov, přes vinice a byli jste v Karlově Vsi. V části Bratislavy, kterou jsi moc neznal, i když jsi měl už nějaký ten rok v občanském průkazu zapsané jako trvalé bydliště Bratislavu. Byls šťastný. Vůbec nic ti nechybělo. Zastavovali jste se s Evou a líbali jste se. Cítils, že žiješ naplno. Tak ti to připadalo. Všechno jsi bral naplno. Nemyslels na nic, co bude dál než za půl hodiny. Rozhodovali jste se mezi „soukromníkem“ a vinárnou JRD a soukromník zvítězil. Překvapilo tě, že tam skoro všichni znají Evu a Beatu a jejího kluka. Za chvíli stály před vámi na stole džbány bílého vína a tys zapomněl na překvapení a bavil ses, přizpůsobil ses. – Jane, já mám dnes narozeniny, šeptala ti do ucha Eva a tys jí do ucha pošeptal: – POTŘEBUJI TĚ... Na chvíli odtáhla hlavu a podívala se na tebe, a nevěděla, jak to myslíš. Pak se zasmála a rty tě lechtala na uchu, když ti říkala: – JÁ TEBE TAKY.

Jan se s Martou seznámil na mejdanu.

(S Evou ses seznámil u Malých františkánů.)

Byl to obyčejný mejdan.

(Seděli jste u vedlejších stolů. Každý se svou společností.)

Na mejdanu byli všichni. Stará parta, zlaté děti, jak si říkali, a umělci, jak si taky říkali, ale už ne tak hlasitě.

(Eva seděla se skupinou studentů a tys seděl se skupinou spolupracovníků aspolupracovnic z časopisu, ve kterém jsi pracoval.)

Byli tu opravdoví malíři a výtvarníci, amatéři, fotografové a holky, které se kolem nich točily a kolem kterých se točili oni.

(Eva seděla u velikého stolu a všichni se dobře bavili a ty ses díval na Evu. Musel ses dívat na Evu a ona si všimla, že se na ni díváš.)

Bylo to ve velké vile jednoho opravdu bohatého člověka, který psal básničky. Otiskli mu čtyři a ve svých třiceti pěti letech si stále ještě myslel, že je básník, i když obchodoval ve velkém s elektrospotřebiči a zahraničními valutami.

(Tehdy tě přestala zajímat společnost, se kterou jsi seděl. Jejich věčné řeči o šéfech a o práci, klepy o nepřítomných, o Západu, o politice. Díval ses na Evu a ona si toho všimla a podívala se na tebe a usmála se a ty ses usmál taky.)

Jan chodil na tyto večírky a snažil se namluvit sám sobě, že sem chodí jen proto, že nikoho jiného ve Mlíně nezná, že nikdo jiný nezná jeho. Bylo to v zimě a ještě se nedokázal vyrovnat s tím, že Eva už neexistuje. Potřeboval kolem sebe společnost jako drogu.

(Společnost u tvého stolu se dobře bavila. Ozval se hlasitý smích. Přes celou vinárnu. Tobě to k smíchu nebylo. Nesmál ses, ale ten smích znovu přivolal Eviny oči. A tvoje oči a její oči se znovu usmály.)

Mimo to se tam sešlo vždycky několik nových lidí, se kterými se mohl seznámit, kteří mu mohli ještě přinést něco nového. Toho večera tam přišla Marta. Nebyla tam poprvé, ale s Janem se nikdy nesetkali. Večírek se rozjel. Jan se s ní potkal, když se s prázdným talířem vracel ke stolu s jídlem, aby se obsloužil.

(Vstals od stolu a očima a hlavou jsi naznačil Evě, aby přišla za tebou. Nevěřils, že se zvedne. Čekals ji v uličce u východu a srdce ti mlátilo až v krku.)

Jan málem do Marty vrazil.

– Viděla jsem tvoje fotky, řekla mu Marta. – Ano, nenapijeme se? řekl Jan Martě.

(Eva se objevila v úzké uličce, kdes ji čekal. Blížila se k tobě a tys nevěděl, co jí řekneš, a pak ses posbíral a řekls: – Ahoj.

Vůbec se mi tam nelíbí... Byla to hloupá věta. Možná nečekala nic chytřejšího a tobě se třepaly ruce, když ti říkala: – Mně taky ne. A klepaly se ti ruce, když jsi jí pomáhal do kabátu. Teprve chladný vzduch venku tě postavil na nohy a tys byl zase normální chlap.)

Jan s Martou zamířili ke stolu. – Co? zeptal se Jan a nalil si gin a doléval do vysoké sklenice tonik až po okraj. Až po okraj a ptal se CO a myslel, co bude Marta pít. – Nevím. Co ty, řekla a on jí připravil podobný nápoj, který v příznivém světle modře fluoreskuje. – Viděla jsem tvoje fotky, začala Marta znovu, když se posadili vedle sebe na gauč v prostorné hale. – Máš pěkné vlasy, řekl jí Jan. (Vyšli jste s Evou do noci. Začínal podzim. Jenom tak jste šoupali podrážkami a tys vyprávěl, jak ses strašně nudil v té společnosti tam uvnitř a taky o své práci a o svém umění. Mluvil, jako bys cítil, že nemáš moc času. Zvals ji někam se posadit, ale jako by najednou přestala vnímat, poslouchat. Přestala být s tebou. Šli jste vedle sebe a tys cítil, jak se ti vzdaluje. Jak ti utíká někam mimo. Chtěls to zastavit, prodloužit. Nechtěls ji ztratit. – Nepůjdeme někam? zeptal ses a ona řekla: – Ne. Už ne.)

Seděli s Martou na gauči v prostorné hale a pili gin s tonikem a Jan odbíhal, aby doplnil sklenice až po okraj. Až po okraj, odbíhal Jan a pak se zase vrátil a mluvili o filmech, o hudbě, o počasí, o hospodách ve Mlíně a o tom, jak má Marta pěkné vlasy. – Nepůjdeme si zatančit? zeptal se Jan, když už se tančilo. – Půjdeme, řekla Marta. Šli. – Miláčku, jsi tuto noc krásná, zpíval někdo pomalé blues v cizí řeči a oni pomalu tančili a už vůbec nic neříkali. Jenom se houpali v rytmu a Eric Clapton jim k tomu zpíval o svém miláčkovi.

(– Ne. Už ne, řekla ti Eva a jako byste v tu chvíli přestali existovat jako celek. Dovedls ji na zastávku autobusu a mlčky jste čekali, až přijede. Pak jsi uviděl světla a ještě jednou jsi to zkusil. – Chtěl bych tě vidět. Zítra. Budu tě tady čekat v šest, řekls a ona se zasmála. – Budu tě tady čekat v šest, zavolals do syčení otevírajících se dveří autobusu. – Budu tady, řekls a Eva se otočila a řekla: – Už dávno nevěřím na Ježíška.)

Hudba skončila a začala jiná hudba a Jan šel tančit s Věrou, Monikou, Mirkou, Pavlou nebo jak se všechny jmenovaly. Šel tančit a tančil, protože byl vážný. Pil a zapomněl na Martu ze začátku večera. Věty a slova, které si řekli, byly jen větami a slovy, které si řekli. Její pěkné vlasy byly jen pěknými vlasy. Mezi jinými. Mezi jinými. Někdy na konci ji uviděl sedět a bavít se s Mirkem, Pavlem, Davidem, Jeronýmem nebo jak se všichni jmenovali. Šel k ní a stál před ní a říkal: – Půjdeme si zatančit, i když hudba už nehrála. A Marta řekla: – Půjdeme. Ostatní si jich přestali všimnout. Objali se a pohybovali se v rytmu neexistující hudby. – Martuško, já jsem se trochu sejmul, řekl jí a ona řekla: – Já taky, Jendo.

(Šels sám pěšky domů. Bylo to daleko. Až do místa, které se nazývá POŠEŇ. Šels sám a myslel na Evu a říkal si, že určitě zítra půjdeš v šest na tu zastávku. Říkal si, že ji potřebuješ znovu vidět. Znovu a znovu. Klopýtals přes koleje električek, přes rozkopané chodníky, přes lesknoucí se povrch vozovek. Šels domů a vůbec jsi netušil, že Eva zítra v šest přijde a budete se procházet a sedět v Budvaru, a vůbec jsi nemohl tušit, že přijde znovu a bude mít narozeniny a někde v soukromé vinárně v Karlově Vsi jí řekneš, že ji potřebuješ. Vůbec jsi netušil, že tě zalechtá svou odpovědí. Vůbec nic jsi nemohl vědět. Mohls být jenom vážný. Začínal podzim a tys krácel podél kolejí tramvaje-električky.)

– Děcka, půjdeme spinkat, třepal Janovi ramenem hostitel – básník. Ještě pořád s Martou tančili. – Fajn, řekl Jan k hostiteli – básníkovi a k Martě řekl: – Nenechávej mě v tom. Bylo to v zimě a pomohli si s Martou do kabátů. Opírali se navzájem a Jan říkal: – Bydlím tady kousek... Tady kousek. Sám... Nenechávej mě v tom... Opírali se navzájem a Marta říkala: – Neboj... Nenechám tě v tom... Neboj...

Byla zima a brzy přišli k domu, kde Jan bydlel. Navzájem si pomohli a našli klíč FAB, kterým otevřeli hlavní vchod a pak byt. Navzájem si pomohli do malé modré kuchyně. Pomohli si a zasyčel modrý plyn v malé modré kuchyni a v modré konvici si postavili bezbarvou modrou vodu na černou kávu.

Konvice zbytečně pískala, když si vlezli do postele, kde, kdyby chtěli, se nemuseli jeden druhého dotýkat. Konvice zbytečně pískala, když Marta řekla: – V kuchyni asi něco zbytečně píská. Jan vyskočil a zhasnul světlo plynu a přitiskl se k Martě a Marta řekla: – Povídej mi něco... Prosím tě. Povídej mi něco, řekla, aniž by tušila, že tím zhasla poslední střízlivý plamen Janovy i své touhy. Aniž by Jan tušil, že to udělala. Aniž by to Jan tušil, začal povídat a Marta se tiskla k jeho boku a poslouchala, protože potřebovala poslouchat. Tu noc. I všechny ostatní.

4

– Když začíná léto a světlo je každým dnem lepší a lepší, ulice voní vysychající vodou po kropicích autech, lidi jen tak nalehko spěchají do práce; když začíná léto a nemusí mě budit budík, protože vstávám brzy jako ptáci, kteří zpívají každého rána nejhlasitěji. Čerstvý jako pták se klušu osprchovat (když mám čas) a voda teče po mém těle a v hlavě mám bezvadné nápady na věci, které udělám... Když začíná léto, pískám si, když jedu lesem do Bystřice, a hledím oknem autobusu na zelená pole a nic mi nevadí. Když začíná léto. Otevírám svůj fotoateliér. Svůj, protože já jsem svým jediným zaměstnancem a jediným svým šéfem. Svůj, protože všechny věci jsem položil já na místa, kde je já najdu. Svůj, protože k němu mám vztah jako k něčemu, co je moje. Když začíná léto, otvírám svůj ateliér v sedm hodin ráno a někdy, než stačím položit kabelu na stůl, někdy, když ani nestihnu rozsvítit, někdy tam stojí dívka v sandálech, přešlapuje u pultu, pokašlává, když si stavím konvici s vodou na elektrický vaříč, když začíná léto, a je mi dobře; stojí tam holka v sandálech a v květovaných šatech a já ji pozdravím a ona mě a já se zeptám, co by chtěla, a ona řekne, že fotky na pas nebo na řidičák nebo na novou občanku. Někdy řeknu ještě něco o tom, že tak na lačno... nebo že jsem ještě nesnídal... nebo se zeptám, co snídala, kam pojede... Něco řeknu a ona odpoví a já jí dávám čas, aby se uvolnila, aby si zvykla na prostor s reflektory a starým dřevěným ateliérákem

v popředí a hádám, proč přišla tak brzy, jestli je zamilovaná, kde může pracovat a co bude obědvat. Snažím se udělat si představu nebo dovědět se co nejvíc. Odhalit něco, co mi jasně nebude nikdo vykládat, když se jde dát vyfotit na občanku. Snažím se ji přechytit a dávám nám oběma k tomu čas a pak ji posadím a nasvítím, a když vidím křeč, pokračuju a něco plácám. Připravím si desku a čekám. Nerad sahám na lidi. Nerad jim opravuju hlavu a cokoliv jiného. Čekám na to uvolnění. Na to, kdy je sama sebou. Jak ji vidím já a pak mačkám spoušť. Dělán jejich obrazy k obrazu svému. Přicházejí stařenky a žertují o fotkách na pomník a začíná léto, když jim říkám, že se dožijí dvou set let, a ony vyčarují jiskru dávno zašlého života. Okamžik, který potřebuju. Přicházejí zamračení strýcové a nenadělají moc řeči a strnule hledí do mých očí přes objektiv a já vím, že tady toho moc nenadělám a mačkám. Mačkám rodinky a děti u dřevěného dortu s vyměnitelným počtem svíček. Tisknu nevěstu a svatebčany a občas mě někdo dobrý podaruje zákusky nebo lahví vína a já zákusky přinesu domů, kde je stejně Marta nesní. A víno přinesu domů, kde ho Marta nevypije. Ale vypiju ho sám. Na zdraví nevěsty a ženicha a znovu mačkám pentacon a snímám otisk chlapečka s medvědem a někdy z toho bývám opravdu vážný, i když vím, že není důvod. Přijímám filmy od amatérů a utěšuji je, když ty jejich věci nestojí za nic. Někdo si přijde nechat založit film a pak mi cpe desetikorunu, kterou ze zásady a se smíchem odmítám. Fotím brigády socialistické práce, nejlepší pracovníky, děti na konci školního roku, fotím aktivy, schůze, významné návštěvy města Bystřice, fotím staré partyzány a mladé spisovatele na besedách se čtenáři. Fotím, a pokud to jde, snažím se o tom přemýšlet. Snažím se přemýšlet a taky plnit plán, který musím plnit. A někdy jsem unavený a nepřemýšlím. Jenom cvakám a cvakám jako špatný profesionál. Někdy mě bolí oči z toho mála světla v komoře. Někdy mám všeho a všech plné zuby. Někdy jsem asi opravdu špatný profesionál, a když si to uvědomím, snažím se s tím něco dělat. Někdy se mi zdává o lidech, se kterými jsem měl co dělat ten den před nocí. Taky

dělám pro sebe. Mám rád předměty venku, obyčejné lidi, žádná kouzla, aranže. Realitu, pivní strýce, popeláře, ženy z trhu, děcka, co se rozběhnou z otevřených dveří školy po posledním zvonění. Ale to je moje věc. Tak jako je moje věc, že jsem dřív měl rád portréty, aranže, kouzla a zátiší. Dalo by se říct, že jsem od jednoduchého přešel k složitému, abych se zase vrátil k jednoduchosti, obohacený o zkušenosti ze složitostí. Ale je to konečně moje věc. Jsem fotograf. Někteří lidé mi říkají pane fotograf. A téměř nikdy nebývám vážný...

Jan se probudil první. Byl nový den zimy a on si ještě v polospánku přehrál noc, kdy si hráli s Martou se světlem plynu a zbytečně pískající konvicí. Přehrál si všechno až po chvíli, kdy začal Martě povídat a ona přitlačená k němu usnula a on usnul taky. Všechno si to přehrál a pak se teprve definitivně probudil a uvěřil, že se mu to nezdá. Žena v jeho posteli měla vystrčenou nohu z přikrývky. Měla ji ohnutou v koleně. Ta noha byla pěkná. Marta byla taky pěkná. Jan vstal, opláchl si hlavu, a teprve když si potřetí čistil zuby, aby zahnal pachutí chininu a jalovcové, teprve při tom, když pořád plival zubní pastu s vodou a se slinami do umývadla, teprve potom si uvědomil, že je to všechno pravda, že v jeho posteli v zeleném pokoji spí žena Marta, se kterou usnuli jako dávní manželé bez toho, proč sem vůbec šli. A najednou v tom bídném stavu, v jakém se nacházel, objevil v sobě RADOST. Měl radost, že to nepokazili opilý milováním, že v jeho velké posteli spí žena a nohu má vystrčenou z přikrývky ven a že ta noha je stejně pěkná jako ta, co s ní dokáže manipulovat. První, co ho napadlo, bylo vzít nikon a cvakat a cvakat. Pak si to rozmyslel, natáhl na sebe domácí džínsy a hnědý, vytahaný svetr. Zapálil v malé modré kuchyni plyn, na něj dal modrou konvici s bezbarvou modrou vodou. Rozehřál pánev s olejem a nakrájel cibuli, a pak už to nemohl vydržet, protože Marta pořád spala, pak už to nevydržel, protože bylo dopoledne a venku byla zima, a on to nevydržel a šel do pokoje – ateliéru a nasadil na kotouč gramofonu desku a pan Harrison zazpíval: Here

comes the sun... – Vychází slunce, zazpíval Harrison až příliš hlasitě, než aby mohla Marta pokračovat ve spánku. – Vychází slunce a je to v pořádku, zpíval Harrison, i když venku bylo zataženo. Jan vešel do pokoje a Marta se podívala na Jana a pak si přetáhla peřinu přes oči, přes hlavu a Jan se díval a byl z toho úplně vedle. Byl z toho úplně vedle, když se opět vynořila a dívala se na něho a on se zmohl jen na to, aby znovu opakoval: Ahoj. Pak si uvědomil, že má Marta na sobě jenom kalhotky a nabídl jí svou košili. Položil ji na postel (tu košili) a řekl Martě, že má rezervní kartáček na zuby, a pak jí ještě do koupelny přinesl čistou osušku a řekl jí, že ji čeká na snídani. – Není to mým zvykem, řekla Marta a Jan nevěděl, co má na mysli. Jestli to, že usíná, nebo to, že chodí do postele s člověkem, kterého zná několik hodin. – Zapomeň na to, řekl. – A pohni si, protože budeme snídat. – Asi nebudu. Je mi blbě, řekla Marta a pak vylezla z postele a oblékla si košili a čistila si zuby a sprchovala se a voněla mýdlem, když přišla za Janem do kuchyně a sedla si proti němu, před svou porci smažených vajec. – Můžeš mi dát kávu? zeptala se. – Můžu ti dát skoro všechno, ale vypij si tohle, řekl a přisunul před ni půlku piva. – To nemyslíš vážně... – Úplně, řekl a tůkl si se sklenicí stojící před Martou a svoji dávku na ex vypil. – Vypij to. To tě spraví. Marta se napila. Hudba dohrála. Jan odešel vyměnit desku. Když se vrátil, před Martou stála prázdná sklenice. Po-dezříval ji, že to vylila do dřezu. – Jendo, promiň... – Nezačíněj s tím zas. Je ráno nebo dopoledne... Nový den. Všechno je pryč. Promiň mi ty a už jez, řekl Jan. Jedl a měl radost, protože i Marta se dala do jídla. Nimrala se ve smažených vajíčkách, ale jedla. – Byla jsem otřesná. Já vypadnu, řekla Marta. A Jan zvažněl a dožvýkal kůrku chleba. – Nechci, abys někam chodila. Jestli to jde, zůstaň tady... Fakt..., řekl a natáhl se přes stůl a políbil Martu na ústa způsobem, jakým líbá otec nedospělou dceru. Z pokoje – ateliéru vyhrával Dylan a venku se přece jen objevilo slunce, které předtím ohlašoval Harrison. – Tak jo, řekla Marta a natáhla se přes stůl a políbila Jana stylem, jakým líbá matka nedospělého syna. – Co, tak jo? smál se

Jan. – Tak jo, tak jo, tak jo, zasmála se Marta a oba se natáhli přes stůl a políbili se stylem, jakým se líbá dospělá žena s dospělým mužem. Přes stůl v malé modré kuchyni to bylo dost nepohodlné.

Naobědvat se šli do restaurace hotelu Moskva. Jan měl radost a oblékl si manšestrový oblek a bledě modrou košili a nevěděl proč. Byla neděle. Šli skoro prázdným centrem Mlýna. Všichni už obědvali svoje řízky, knedlíky s vepřovým a se zelím. Poslední opozdilci odnášeli z cukrárny Mlíňanka zabalené balíčky se zákusky. Trolejbusy hvízdaly po Revoluční třídě, aby hned jak se rozjedou, zastavily na náměstí Míru, aby hned jak se znovu rozjedou, zastavily na křižovatce u autobusového nádraží na červenou, aby Jan s Martou mohli vyrazit na zelenou. Vyrázili na zelenou a šli k hotelu. Objednali si biftek a čekali a Jan pil pivo a Marta džus a Jan se zeptal: – Už je ti fajn? a ona řekla: – Už je mi fajn, a usmála se, i když snědla sotva půlku oběda, a pak se přesunuli vedle do kavárny, aby si mohli zakouřit. Jan si poručil pivo a kávu. Marta chtěla jenom kávu a vysvětlovala Janovi, že opravdu nepije skoro vůbec žádný alkohol, že už je jí opravdu dobře. – Ale včera jsi pila, řekl Jan. – Jo... – Ale včera jsi opravdu pila dost, řekl Jan a smál se, protože měl radost, jakou už dávno neměl. V šedém manšestrovém obleku, který si navlékl, aniž věděl proč, se smál. – Jo, pila jsem. Tak už to někdy chodí, řekla Marta a tvářila se vážně. – Nebud' vážná. Nemáme k tomu žádný důvod, řekl jí Jan. – Nejsem vážná. – Jsi. – Viděla jsem tvoje fotky... – Líbíš se mi... Pak řekli několik nevýznamných vět. Potom zaplatili a odešli.

– Už dávno nevěřím na Ježíška, řekla ti Eva, ale přece druhý den přišla a další znovu, když měla narozeniny. Pak už chodila každý den. Nebo jsi chodil ty k ní na kolej. Chtěli jste to oba. Tenkrát, v den Eviných narozenin, jste si to řekli a potom ještě mnohokrát. Před Vánocemi jsi jel s Evou do Žiliny. Chtěla, abys jel, i když se ti nechtělo. Znali jste se chvíli. – Pojed'. Budeš bydlet u Šaňa. Napíšu mu a on to zařídí, řekla a tys nevěděl,

kdo je Šaňo, proč nebudeš bydlet u nich doma, když jste dospělí. Na to první ses zeptal a Eva ti odpověděla: – Kámoš. Na to druhé ses nezeptal. To druhé se vysvětlilo jednou večer. Šli jste s Evou městem Žilinou a proti vám šel opilý člověk. Hodně opilý muž. Napadlo tě, že lidé mají odpor k hodně opilým, ale lidi podnapilé snášejí, dávají se jimi bavit, tolerují je a přece mezi obojím je jen malý schodek. Šli jste proti tomu muži. Eva se dívala zřejmě jinam. Chtěla ji upozornit na toho opilého člověka, ale než jsi stačil něco říct, řekla ona: – Tati, co tu děláš?

Do Žiliny jste jeli nočním rychlíkem. Eva se těšila na lyžování a byla veselá, jak jsi nesvůj z toho, že neumíš lyžovat. Byla spokojená, vyrovnaná. Venku poletovaly velké vločky sněhu, které dopadaly na zmrzlou suchou zem. Seděli jste v kupé plném studentů a studentek, kteří se vraceli domů na vánoční svátky. Vzal sis několik dní dovolenou. Otcí i matce (každému zvlášť) jsi slíbil, že se na Štědrý den objevíš. Jels někam, kde jsi to neznal, a v kupé vládl smích a dobrá nálada. Řeči se motaly kolem zkoušek, zápočtů, flámů, děkanátů. Všichni kolem byli ozdobeni sváteční náladou. Vlak se rozjel. Nabral rychlost a uháněl nocí. S přibývajícím časem ubývalo nálady uvnitř. Mluvílo se potichu. Eva si opřela hlavu o tvoje rameno a řekla ti: – Je mi dobře. Zavřela oči a usnula, a jak vlak narážel na pražce, pohyboval její hlavou a rameny.

– Šaňo nás bude čekat na nádraží, řekla ti a ten Šaňo ti už pěkně začínal lézt na nervy. – Šaňo, zasyčels a vlak zabrzdil. Vystoupili jste. Vyšli jste před nádraží a tam opravdu čekal Šaňo. – Ahoj, děcka! zavolal tak, že se všichni kolem v okruhu dvaceti metrů otočili. – Z tebe se tam stala pěkná baba, Evo, hulákal dál a tys stál vedle, když ji Šaňo políbil na tvář a ona jeho taky. – To je Jan, představila tě a Šaňo řekl: – Šaňo. Šaňo, řekl Šaňo a shrábl ti ruku do své mohutné tlapy. Přešli jste k modrému autu a už ti znovu hrábl po ruce a ukládal zavazadla do kufru auta. Vzadu na autě sis přečetl: SIMCA 1308 GT. Dosedli jste a Šaňo pořád hulákal o tom, jak si zítra pojedete zalyžovat a že pojedou celá parta. Dovedl vás k bytu,

odemkl a přenesl tvoje zavazadla do pokoje. – Tak tady to je vaše. Já stejně nebudu pořád doma. Můžete si to tu rozdávat od rána do noci, laškoval Šaňo. – Ale zítra jdeme na lyžovačku, smál se a Eva se smála a ty ses přiblížle usmíval. Odvezli jste Evu před jejich činžák. – Přijdu ráno, řekla ti a políbili jste se a ty ses pak vrátil se Šaněm do jeho – svého bytu. – Máš to tu celé k dispozici, hulákal. – V ledničce je nějaké žrádlo. Chlast najdeš tady..., ukázal ti velkou skříň. Když ji otevřel, byla plná lahví tvrdého alkoholu. Zavřel ses v jeho – svém pokoji a vybaloval sis věci. Chtěl ses osprchovat a spát. Tak sis to naplánoval.

Chtěl sis odpočinout, ale Šaňo vtrhl do tvého – svého pokoje a zařval: – Tý... No... – Jan, pomohls mu. – Ty, Jano..., posadil se na tvou – svou postel. S cigaretou, kterou drtil zubama, pokračoval: – Stejně už je pozdě na spánek... Vypijeme si. – Proč ne, řekls. – Fajn. Co si dáme? Co piješ? zeptal se a tys mu řekl: – Všechno. – Taky fajn, zasmál se Šaňo, odešel, a když se vrátil, nesl láhev gruzínského koňaku a dvě skleničky. Naplnil obě hodně nad míru, kterou odměřují v restauracích. – Na zdraví... Ať žijem, pronesli jste svoje připitky, a když jsi položil poloprázdnou skleničku na stolek, všiml sis, že ta Šaňova už je prázdná. Dalo se to snadno napravit. Šaňo znovu doplnil. Zapálili jste si. Znovu jste se napili a tentokrát jste už oba položili na stolek prázdné skleničky. – Je dobře, že se Eva v Blavě nechytla nějakého pitomce, řekl Šaňo a byl to jediný náznak sympatie, který jsi kdy od něj slyšel. Důkladně si prohlížel tvůj fotoaparát. Obracel ho v rukách a říkal: – Pěkná mašinka. Musela asi dost stát... Potvrdils mu, že stála opravdu dost, a dostali jste se k tomu, žes mu prozradil, co děláš. – Dobré. Zítra můžeš udělat nějaké speciální fotografie, hulákal Šaňo a zapnul gramofon, který musel vzbudit celý dům. Pokračovali jste v nasazeném tempu. Nespals celou noc. Šaňo přinesl novou láhev. Začínals být unavený a opilý. – Nespi, Jano, hulákal na tebe. Nemohls už dál, ale za nic jsi to nechtěl vzdát. Blbá hrdost ti v tom bránila. Dokázals ještě říct, že už končíš, a usnuls.

Probudila tě teprve Eva a odněkud zevnitř bytu se ozýval gramofon, takže jsi nevěděl, jestli vůbec přestal hrát. – Vstávej, řekla ti Eva a ty ses zachumlal do peřin a chtělš spát, ale přece jenom jsi vstal a šel sis drhnout zuby, kloktat, sprchovat se, abys ze sebe smyl tuto noc. Všiml sis, že tu Šaňo není, že hudbu pustila Eva. Byla to hudba, kterou jsi měl rád. Všiml sis, že Eva popíjí nějakou bílou tekutinu. – Skámošil ses se Šaněm? zeptala se tě a tys ze studené sprchy zařval: – Jo, skámošil jsem se, až se mi z toho motá hlava. A kde vůbec je a co je to vůbec za chlapa? řvals z koupelny ze sprchovacího koutu a slyšels hudbu odněkud zevnitř bytu, slyšels Evin smích odněkud zevnitř bytu a pak už jen kousek za dveřmi. Pak otevřela a stála tam nahá na prahu koupelny. Potom už to sprchování nebylo tak vážné. Potom už nic nebylo vážné.

Před obědem jste vyrazili do Vrátné. Čtyři plná auta. Jels s Evou v Šaňově simce. Šaňo jel se svou simcou a se svou dívkou. Nepoznals, co má radši. Jestli simcu nebo dívku. Seděli jste s Evou vzadu a v zatáčkách jste se smáli, i když by se našel důvod být vážný. Všichni jste se smáli a magnetofon řval a Šaňo předjížděl snad jenom tehdy, když se ti předjíždění zdálo nemožné. Naobědvali jste se a pak všichni lyžovali a tys je čekal a ubíjel čas a okénky ses díval na sjezdovku, kde kraloval Šaňo na lyžích ELAN. Paralelně sjížděli dolů s Evou na lyžích ROSIGNOL a ty ses díval a dostával ses do stavu, kdy ti to bylo jedno. Odpoledne jste se vrátili do Žiliny a všichni jste zapadli do jednoho podniku a Šaňo všechno platil, všude ho vítali, žádné dveře nebyly pro něj dost zavřené. Svítil mezi bandou oveček a beránků, kteří ho byli schopni následovat a poslouchat na slovo. Vládl. Zářila z něho energie, peníze, sebevědomí, odvaha. Zeptal ses znovu Evy, kdo to vlastně je. Co je to za člověka, že nerespektuje nic, co ho nebaví, že neuznává nic, co ho nebaví, že před ním panáčkují číšníci, vrátní nedobytných pokladen, nesmlouvaví úředníci. Jak to, že to kolem sebe tak dokázal obtočit? ptal ses Evy a jediné, co ti řekla, bylo: – Jeho otec je vysoce postavený, důležitý muž. Nic víc. Řekla ti jenom to a tys tomu nemohl uvěřit. Šaňo neměl

rád umění ani intelektuály. Neměl snad rád ani peníze. Dokonce ani sebe. Nikdy jsi ho neviděl, že by zaváhal, že by dal na sobě znát nějaký pocit. Dokázal darovat padesátikorunu člověku, kterého znal pět minut. Nikdy jsi mu neporozuměl.

Byli jste s Evou navštívit Šaňa v nemocnici, když umíral. Byl vyhublý. Ležel na rozválené posteli se zavřenýma očima. Nevěděl o tom, že tam jste. Jenom na chvilku otevřel oči. Zdálo se ti, žeš v nich viděl strach. Ležel vyhublý na kost na rozváleném nemocničním lůžku. Odněkud zpod peřiny byl napojen na plastický sáček, kam odtékala jeho moč. Byl poražený. Ležel a umíral a vy jste ho navštívili. Eva byla vážná. Nemělo cenu se tam zdržovat. – Ahoj, Šaňo, zašeptala a pohládila ho na čele. Za pět dní jste se dozvěděli, že umřel. Šaňo neumřel na následky autonehody, ani na prostřelenou lebku, ani infarkt ho nezkosil, ani zničená játra, ani šílenství, ani sebevražda. Zemřel ve dvaatřiceti na pitomou rakovinu žaludku.

– Ten týden nějak utekl, říkal jsem si v neděli ráno. Už zase byla neděle a léto bylo o týden starší. Marta spala vedle v pokoji a já jsem hleděl před snídání na staré fotky z hor. Byla na nich Eva a Šaňo, nějací lidé, na které jsem zapomněl. Marta spala dlouho. Měl jsem hlad, ale čekal jsem, až se probudí. Včera večer mě strašně bolela hlava. Jako by mi oči chtěly vylézt někam mimo hlavu. Bylo mi špatně a Marta mi dala nějakou tabletu. Stejně to nepomohlo. Usnul jsem v půl deváté. Když jsem zavřel oči, objevily se mi papíry ve vývojce, jak z nich postupně vylézají neurčité skvrny a mění se v něco určitého. Zavřené oči jako vývojka. Stává se mi to často. Ale ráno jsem byl zase v pořádku. Vstal jsem v šest a hrabal se ve starých fotkách, dokud se Marta neprobudila. Pak jsme se nasnídali a Marta se dala do čtení nějakých odborných časopisů, takže mi nezbylo nic jiného než vyrazit ven. Bylo dobré světlo. Šel jsem za město, do lesa. Ale nějak to nebylo to pravé. Neudělal jsem ani jeden snímek a trochu jsem se na sebe zlobil. Cestou zpátky jsem myslel na to, že mi napsala sestra, že se zastaví, když se bude vracet z Čech do Bratislavy. Trochu jsem myslel na svoji sestru

a pak na to, že odpoledne máme jet s Martou do Slušovic na dostihy. Když jsem přišel domů, Marta ještě pořád seděla nad těmi časopisy. Ohrál jsem vepřovou konzervu a nakrájel k tomu chleba a syrovou cibuli, kterou Marta odmítla. – To mám celé odpoledne smrdět, když jedeme na dostihy, řekla a nějak mě to našťvalo, i když jsem neřekl nic. Jenom jsem snědl tu cibuli celou sám. Když jsme dojedli, umyla nádobí a odešla zpátky k časopisům, nasadila si brýle a já jsem si chtěl povídat nebo tančit nebo jenom tak vypít kávu ve dvou a mlčet. Za hodinu pro nás měl přijet Milan s manželkou Mirkou. – Martini přátelé. Kolegové. Když se jim chce, dokážou se bavit o takových věcech, že jsem donucený jenom sedět a hledět, popřípadě měnit desky na tom našem gramofonu. Napadlo mě, že si na to často hrají. Tak na tyhle lidi jsme čekali. Uvařil jsem kávu a jeden šálek zanesl Martě. – Dík, řekla a zase četla a propiskou si dělala nečitelné poznámky do bloku. Milan zazvonil přesně tehdy, kdy měl zazvonit. Jan si přehodil přes rameno černou kabelu, stál ve dveřích a čekal, až Marta dokončí úpravu svého zevnějšku. – Zamkni sama, řekl nakonec Jan, když se mu čekání zdálo příliš dlouhé. Pozdravil se s Mirkou a s Milanem. – Dneska si vsadíme, ne? řekl Milan a Jan řekl: – Dneska jo. Dneska cítím, že vyhraju. Ale to už přišla Marta a vsoukali se s Janem na zadní sedadlo škodovky. Milan se rozjel a Mirka pustila hudbu. – Mám dalekohled, řekl Milan, když zabočili na výpadovku do Slušovic. Jan klepl na černou kabelu, která mu ještě pořád visela přes rameno. – Já mám tohle, řekl a myslel tím nikon a transfokátor NIKOR 70–210mm. – Kolik dneska můžu prosázet? zeptala se Mirka. – Všechno, zněla odpověď. – Já se těším na klobásu na papírovém tácku, řekl Jan. Marta se po něm podívala a Jan měl chuť pokračovat. – Vid', že mi koupíš klobásu... A dvojnásobnou porci hořčice. – A červenou limošku, doplnila Mirka. – A nafukovací balonek, řekla Marta, a cukrovou vatu, řekl Milan a nekompromisně předjel, aby se zařadil o místo blíž v koloně, která směřovala na dostihy do Slušovic. – A koupím si tam pivo v kelímku, řekl Jan. – Já taky, řekla Mirka. – A já si koupím dvě piva v kelímku, řekl Jan.

– Cha, a já si koupím myslivce, smála se Mirka. – A já budu řídit, řekl Milan. Jan se podíval na Martu, a aniž by si co řekli, porozuměli, že jejich povinnost je zorganizovat tento večer po dostizích. – Zajdeme ke mně, řekl Jan. – Můžem, řekl Milan s pohledem upřeným před sebe.

Vjeli do Slušovic a Jan si vzpomněl, jak tudy projížděli s otcem a Martou. Otec řídil svou novou Ladu 1600. Zaparkovali až u závodiště. Tehdy bylo ještě nové. Klopené zatačky, tribuna, restaurace s výhledem na celé závodiště. Na prostranství za tribunou stály kolotoče, střelnice, stánky, kde se dala koupit vařená kukuřice, klobásy, guláše, piva, limonády, slané tyčinky, cukrová vata, bonbony, někdy kvašáky, pomeranče, banány, broskve, jahody, vždycky pivo, víno, koňak, rum. Na každých dostizích to bylo téměř stejné. Jenom počasí a čas byl jiný. U vchodu si koupili vstupenky a program. Sázel a otec vyhrával a Jan prohrával pětikorunu za pětikorunou a Marta se smála. – Můj otec má prostě radost, když v souboji s ním nevítězím, řekl hlasitě Jan. – Šance jsou stejné, řekl tehdy otec. – Máš prostě dnes větší smůlu. – Sakra, ale tu já mám pořád. Pamatuješ, když jsme hrávali stolní fotbal nebo když jsme házeli šipkami na terč... Otec se rozesmál. Marta se smála taky.

Zaparkovali v ulici, která vedla k závodišti. Volné vstupenky na zadní tribunu sehnal Milan. Koupili si program a šli si sednout. Sedli si k volnému stolku pod tribunou hned u závodní dráhy. Mirka, Milan a Jan začali hned studovat program. Marta se rozhlížela kolem a kouřila. Odpoledne začalo dostihem klusáků. – Na tohle nesázím, prohlásil Milan. – Dem se mrknout do pedoku, jak to vypadá v dalším dostihu? zeptal se Jan. Milanovi se nechtělo, Marta neřekla nic. – Dem, řekla Mirka. – Kolikátku si dáš? zeptala se manžela a manžel řekl: – Zvítězí šestka. Druhá osmička... – Fajn. Zvítězí dvojka, řekla Mirka a odešli s Janem k pedoku. Jan měl rád prostřední kolem dostihů. Tisíce lidí, zdánlivý chaos, opravdový chaos, řady před budkami bookmakerů, řady u stánků, nervózní koně, i dechovku mezi dostihy, nákladní auta na parkovišti upravená k převozu závodních koní, trenéry, lidi kolem koní

a dostihů. Stáli s Mirkou opření o zábradlí, které ohraničovalo pedok, a dívali se. – Ta šestka nevypadá špatně, řekla. – Je těžká, řekl Jan. – Je to dlouhý závod, řekla Mirka. – Těžko říct... Možná jedenáctka...

Zařadili se u budky, kde se podávaly sázky. Když na ně přišla řada, ohlásili čísla a zaplatili. – Vrátime se na tribunu? zeptala se Mirka. – Je čas, řekl Jan. Věděl, že se Marta Milanovi líbí, že se mu moc líbí, že se určitě nebudou nudit, když ještě zůstanou sami. Nechtělo se mu zpátky. – Pojdme na to pivo, řekl a šli. Přitukli si voskovaným papírem a pili, a když Mirka pila a ona pěkně pila, díval se, jak pije, a najednou poprvé za den pocítil potřebu fotit. Fotil Mirku a lidi u stánku a všechno, co ho vždycky dokázalo pozvednout. – Netvař se tak křečovitě. Znam tě. Tohle vůbec nejsi ty, říkal Mirce a lidé se na ně ohlíželi. – Mám trému, řekla. – Neměj, řekl a zmáčkl poprvé a znovu a znovu. Dostih už začal, když přišli k zábradlí, aby se dozvěděli, že nikdo z nich nevyhrál. – Čert to vem, řekla Mirka, a Jan to neslyšel. Na kazetě filmu v jeho nikonu přibývaly obrázky. – Dem už? zeptala se znovu Mirka, která věděla stejně jako on, že se Marta Milanovi líbí. – Ještě toho myslivce, řekl a koupili si myslivce. Časem si taky koupili klobásu na papírovém tácku. Časem si taky koupili zmrzlinu a limonádu. Jan toho dne vyhrál 45 korun na pořadí. Měl z toho velikou radost. Milan vyhrál 24 koruny na vítěze. Mirka prohrála 35 korun. Marta nesázela. Nevyhrála, ani neprohrála. Když oslavovali vítězství v Janově pokoji – ateliéru, zeptal se Jan Marty: – Proč jsi dneska tak vážná? – Nevím, Jendo, odpověděla mu. Tu noc usnuli v Janově posteli jako tu první noc, co byli spolu.

Tehdy, když obědvali s Martou v hotelu, tehdy, když si hráli se světly plynu, tehdy, když byla zima a znali se s Martou necelých dvacet hodin, tehdy jí Jan řekl, že by ji chtěl zítra vidět. Zeptal se, jestli přijde. – Přijdeš zítra? řekl a chtěl, aby přišla. – Nebudeme se omezovat, řekla a on to po ní opakoval a pak dva dny čekal odpoledne a večer a čekal na telefon a myslel na Martu a všechno ostatní nechal plavat. Dva dny myslel na

Martu, a když se neozvala, přestal na ni myslet a řekl si, že to asi nebylo tak vážné. Další dva dny se věnoval své práci a dívce, ze které se rozhodl udělat nejprve svoji modelku a pak to ostatní. Dívka se jmenovala Pavla a Janovi se nepodařilo ani to první. Druhý den, když se věnoval práci a Pavle, se vrátil domů až večer. Zavřel se v bytě, který mu patřil, a pustil si plyn, aby si ohřál konzervu k pozdní večeři a trochu kávy, aby noc nepřišla tak náhle. Snědl fazole v tomatě a pil kávu a venku sněžilo, protože byla zima. Svítil jedinou žárovkou a připravoval si plán na další dny. Jenom tak NAPRÁZDNO si plánoval budoucnost, když se ozval zvonek a on, bez chuti otevřít, vstal a otevřel a za dveřmi viděl Martu s vločkami sněhu ve vlasech a budoucnost se rozplynula v tom šoku přítomnosti. – Čau, řekla. – Ahoj, řekl a uhnul, aby mohla vejít. – Pozvals mě v neděli, řekla Marta a on byl tak překvapený, že zahrnul tichou chodbičku stovkou nedůležitých slov.

Pili kávu v pokoji a povídali si a kouřili a Jan otevřel láhev dvouhvězdičkového vizovňaku a Marta se dala přemluvit a vypila jednu skleničku. – Nebudeme se omezovat, řekla mu a oči jí zářily a celý obličej se usmíval. – Bright eyes, zpíval Art Garfunkel sladkým hlasem. – Dva dny jsem na tebe čekal, řekl Jan. – To je dobře, řekla Marta, a Jan nevěděl proč. – Opravdu jsem na tebe čekal, řekl a ona řekla: – Já vím. Janovi trvalo věčnost, než se odvážil Martu políbit. Políbili se. – Chtěla jsem tě překvapit, řekla a Jan se nechápavě díval a hladil její vlasy a krk. – Počkej mě vedle, řekla a on odešel do kuchyně, aniž věděl proč. Jako psík odešel, a když se vrátil, ležela Marta v jeho velké posteli. Přes celý pokoj mohl tušit, že je pod přikrývkou úplně nahá. Nepotřeboval si ověřit, že má pravdu. Byl o tom přesvědčen. Když za ní vklouzl pod přikrývku, zjistil, že se mýlil. Marta měla na sobě ostře červené kalhotky.

Před oknem svítila bledá lampa, kolem níž poletovaly vločky sněhu. Ručičky a čísla budíku svítily matně zeleně. Matně zeleně, když Marta vstala a řekla, že musí jít. – Ale kam? Kam chceš jít? ptal se Jan. Držel Martu rukama a vůbec se mu nechtělo ji někam pouštět. – Zítra jdeme do práce, řekla, když

se dostala bosýma nohama na ostře hnědý koberec. Jan to nemohl pochopit. To ještě nevěděl o Martě skoro nic. Jenom mohl tušit, že tato láska bude DIVNÁ LÁSKA.

Marta se nenechala doprovodit k domu. Rozloučili se na autobusové zastávce. – Ahoj, řekli si a dali si pusy. Dali si pusy a Jan se nezeptal, jestli přijde, a ona neřekla, jestli přijde. Rozloučili se. Ještě pořád sněžilo. Zbytek noci Jan už nespál. Když se vracel ke svému bytu od zastávky, uviděl ve výkladě krejčovství nápis. Bylo na něm toto: OBLEK ŠITÝ NA MÍRU ZVÝŠÍ VAŠE SEBEVĚDOMÍ.

– Zvýší vaše sebevědomí, četl Jan a tu noc si slíbil, že si nechá ušít pět obleků na míru. Tu noc už nespál. Ležel v peřinách, dýchal vůni, kterou tam zanechala Marta, a čekal na ráno. Když konečně začalo, byla tma a vůbec to nevypadalo, že je ráno. Jan se osprchoval. Vypil kávu a šel na autobus. Drnkání autobusu mu zavřelo oči. Usnul a jeho hlava padala pomalu na rameno toho vedle. Usnul a položil hlavu na toho druhého, co seděl vedle, a pak řekl, aniž by o tom věděl: – Marto. Řekl Marto, a ten, co seděl vedle, řekl: – Co blbneš, vole..., a Jan to slyšel, řekl pardon a zbytek cesty si dával pozor na jazyk a na víčka. Celý den čekal na telefon nebo na Martu. Když se vrátil domů, čekal dál. Usnul v křesle. Když se probudil, jeho hodinky značky Raketa ukazovaly půl druhé. Nebyl už čas na návštěvy. Jan se svlékl a zalezl do postele. Po Martě už tam nenašel ani zbytek vůně. Vůbec nic. Rozhodl se, že přestane být vážný. Pak chvilku myslel na obleky, které si dá ušít. Za chvilku potom usnul.

Vždycky jsi měl rád jaro. Měls rád jaro v Bratislavě, ve Mlíně. Jarem začínalo léto, a když začínalo léto, NĚCO začínalo. (Všechno začíná jednoho letního dne, když začíná léto.) To jaro s Evou v Bratislavě začalo jako každé jiné jaro v Bratislavě, které jsi tam prožil. Vždycky jsi na jaře chodil ulicemi a vídávals ženy a dívky, které odložily kabáty a v posledních výstřelcích módy, přes zimu uschovaných ve skříních, vyrážely do ulic, aby ti braly dech. Aby zavoněly parfémy a smísily se

s vůněmi rozkvétajících stromů a květin v parcích, aby vpluly do jarního větru a ten jim cuchal vlasy. To jaro byla Eva jednou z nich. Jednou, kterou jsi mohl líbat na ulici, jednou, co voněla směsicí městského jara, jednou z těch, co vytepávaly vysokými podpatky drobná srdce do dlažby, co pozvedávaly srdce okoralá zimou. Měls rád jaro, Bratislavu, Evu. Proudý vzduchu nasyceného jarními vůněmi, proudy lidí na korze, postávající v pasážích, čekající na električky, popíjející pivo U Steina, v Mexiku před Horským parkem, nedělní procházky Bratislavčanů u Dunaje a v Petržalce. Měls rád Evu. Celou zimu a celé jaro. Procházeli jste se kolem Dunaje, kolem La Franconi, procházeli jste se kolem botanické zahrady, pořád dál, kolem loděnice ve slepém rameně řeky. Pili jste pivo v Karlově Vsi, v hospodě, která se jmenovala Riviéra. Eva v modrém tričku a béžových manšestrákách. Eva opřená o tvou ruku. Eva na cestě k Děvínu.

Chodili jste k ní na kolej a k vám domů. V té době jsi bydlel s otcem. Otec býval málokdy doma. Otec býval u své odkvétající herečky. Býval tam často. Matka bydlela v Kalinčiakově ulici, blízko Zimního stadionu. Bydlela tam s tvou sestrou. Byl to první byt, kam jste se nastěhovali, když jste přijeli všichni za otcem ze Mlína. Otec přestoupil z mlínských filmových ateliérů do bratislavské televize. Přestěhovali jste se. V Kalinčiakově ulici býval i v létě stín. Když ti bylo osmnáct, rodiče se rozvedli. Otec si sehnal byt na Borodáčově ulici na sídlišti Pošeň. Tam jsi taky přivedl Evu a řekls: – Tati, to je Eva. Ti dva si podali ruce. Všichni jste prožili bezvýznamné odpoledne. Když jsi Evu odvezl na kolej a vrátil ses domů, otec tě čekal v pokoji u láhve koňaku Courvoisier. – Co na ni říkáš? zeptal ses naivně a otec ti řekl, že je trochu hubená, že až časem přijdeš na to, že se ti začnou líbit baculatější ženy. To řekl a musel vědět, že Evu miluješ. To řekl a musel vědět, že v tom věku bereš ještě slova vážně. To řekl a tys měl vztek, i když jsi to nedal na sobě znát. Byli jste s otcem dobří kamarádi. – Až časem přijdeš na to, že se ti budou líbit baculatější, řekl ti otec. Zatím jsi na to ještě nepřišel.

Tenkrát na jaře jsi přivedl Evu taky k matce. Tvoje sestra nebyla doma. Přišla z rande až pozdě večer. To odpoledne jsi poslouchal starostlivé matčiny řeči. Poslouchala je i Eva. Matka brala vždycky všechno příliš vážně. Téměř vždycky měla důvod být vážná. Matce se Eva líbila a už tehdy, to jarní odpoledne, brala jako hotovou věc, že bude tvou ženou. Ty ani Eva jste o tom ještě hlasitě nemluvili. Nadě se Eva taky líbila. Když se vrátila Nada toho večera z rande, odtáhla Evu do svého pokoje, kde si šuškaly a smály se, a matka k tobě vedla vážnou řeč. Káva na okraji hrnků utvořila tvrdé černé prstýnky. Někde v kuchyni narážela do skla moucha – masařka.

Tenkrát na jaře jste se s Evou milovali tak, že každá minuta bez ní byla hodina a každá hodina den a den rok a rok světelný rok a světelný rok dva světelné roky a dva světelné roky... atd. Tenkrát na jaře se Eva učila na závěrečné státnice. Tenkrát na jaře, když začínalo léto, jste se začali hlasitě ptát: – CO POTOM? Nedovedl sis představit, co potom. Nedovedla si představit, co potom. POTOM jste chtěli být spolu. POTOM jste se rozhodli, že spolu budete. Rozhodli jste se. Začínalo léto. – Nechej si o mně zdát, říkala ti při posledním polibku před nastávající nocí. – Nechej si o mně zdát, opakovals, ale stejně se ti stávalo málokdy, že bys měl o ní sen. Jenom občas. Velice zřídka. Na konci rána.

Tu noc, co si přečetl za výkladem krejčovství slogan o sebevědomí a oblecích šitých na míru, tu noc, co se s Martou milovali, tu noc, co vůbec nespál, tu noc, co dýchal z peřin Martinu vůni, tu noc a další noc a ještě několik dalších... Tu noc a všechny noci mezitím, co znovu přišla, tu noc, ty noci, ČEKAL. Čekal a Marta přicházela, nebo nepřicházela a jednu noc mu povídala o sobě všechno, co se může povídat jinému člověku. A jiné noci, kdy mu povídala o Freudovi, o Pavlovovi, o Frommovi, Jungovi, o libidu, o konfliktu mezi hodnotami... Ta rána, kdy se probouzeli vedle sebe a Marta se převlékala do pracovního a odcházela. Ta dopoledne, kdy nikam nespěchali... Jednou mu Marta podala čistý bílý papír přeložený na

půlky a řekla mu, aby tam namaloval postavu. A Jan namaloval na levou půlku přeloženého papíru úplně nahou ženu. A Marta se rozesmála jeho kresbě, a nechtěla mu vysvětlit, co to znamená. – Co to znamená? ptal se jí a ona řekla, že každý obvykle kreslí v pravé půlce papíru SEBE. Nic víc. Jenom toto mu řekla, a když přišel večer, byla něžná, něžnější, nejnější. Ta odpoledne, kdy se Janovi vytrácela. Ty večery, kdy spolu seděli na mejdanech, v hospodách, v kinech, na zasněžených lavičkách. Všechny ty dny, kdy se neobjevila. Všechna ta slova, kterými si vytvořili NEZÁVISLOST, SVOBODU, VOLNOST atd. Ty vteřiny, hodiny, dny, kdy ji miloval. Všechn ten ostatní čas, kdy ji nemiloval. Kdy mu byla lhostejná. VŠECHNO A NIC. Práce, fotky, fotky, práce. Kluk, co měl pravou ruku jako figuríny ve výkladech. Holub, co seděl na řetěze ohraničujícím hlavní třídu, domíchávač betonu projíždějící slepou ulicí, pamětní deska na mrtvého Itala, který se ve Mlíně zabil při motocyklových závodech, folkový zpěvák s trvalou na hlavě, postávající milenci, kouřící uční. Chvilé, dny, kdy neviděl Martu. Čas, kdy ji začal brát takovou, jak chtěla, aby ji bral. Čas, kdy nebyl důvod být vážný.

Jednoho zimního dne, jednou ráno odešla a vrátila se, až když začalo jaro. Jaro začalo brzy, a když se po týdnu Marta objevila, vyjeli do zoo na Lešnou. Dívali se na probouzející se zvířata v klecích, na novou trávu a barevné květy v ní. Zastavili se u ledních medvědů. Lední medvědi měli velký bazén. Pozorovali s Martou lední medvědy, kteří laškovali, a Jana napadlo, že si projevují víc nežnosti než Marta a on. Napadlo ho to, ale neřekl to hlasitě. Sedli si a koupili si kabanos z udírny a Jan pivo a Marta limonádu. Dojedli a zapálili si a Jan se zeptal: – Kdes byla tak dlouho? Zeptal se, aniž chtěl vědět PRAVDU. Jenom tak. A Marta mu řekla, že byl u ní týden na návštěvě bývalý spolužák, který byl ve Mlíně na nějakém školení. Řekla mu PRAVDU a Jan se zeptal: – Spalas s ním? Marta pokývala hlavou a pak řekla. – Jo. Jan cítil, jako by mu v tu chvíli začal někdo ostrým nožem bodat do mozku přímo mezi očima. Cítil tlak v prodloužené míše. Cítil se bídne a něco musel udělat.

Musel udělat něco, aby se z toho dostal. Odhodil půlku cigarety prudce a velikým obloukem za zábradlí, které ohraničovalo restauraci. Od cigarety se po dopadu na zem oddělilo několik červených jisker. – Nevěděla jsem, že tě to naštve, řekla a on jí odpověděl, jak jenom neklidněji mohl. Řekl jí: – Neštve mě to. Jenom mi ta cigareta přestala chutnat. Vždycky potom už se snažil řídit termíny, které si vytyčili. (Svoboda, nezávislost...)

Potom si už většinou nepřipouštěl, že by Martu miloval, že by na ni čekal. Nebyl důvod být vážný. Bylo jaro a Jan připravoval svoji první výstavu toho roku, která měla být v Kroměříži. Bylo jaro a Jan vycházel do čerstvého slunce ze tmy komory s rozbolavělýma očima. Bylo jaro a výstava byla instalována a na vernisáž přijela Marta pozdě s omluvou: – Promiň, ujel mi autobus. – Promiň, ujel mi autobus, řekla a zařadila se mezi první návštěvníky a zůstávala dlouho stát před jednotlivými fotografiemi. Přišla před svůj portrét a obrátila oči směrem k Janovi a Jan zapomněl na zoo, na to, že přišla pozdě, a když se vrátili do Mléna, byli spolu celou noc a pak ještě dopoledne a Marta přišla pozdě do zaměstnání. Poprvé a naposled. Potom už vždycky chodila do zaměstnání včas. Potom si přistěhovala část výbavy do Janova bytu a přilétala a odlétala, jak ji napadlo. Časem si na to Jan zvykl. Časem si řekl, že konečně co je na tom mít ženu, se kterou může spát, se kterou může o čemkoliv mluvit, bez které může pracovat, na kterou se nemusí vázat, která se neváže na něho. PARTNERKA – to bylo slovo, které by mohlo vyjádřit jejich vztah, kdyby o to někdo stál. Ale nikdo o to nestál. PARTNERKA – dalo by se říct. Něco jako člověk, se kterým můžeme hrát šachy, když máme oba chuť. Nemohl a nechtěl se jí zbavit, protože nevěřil, že by potkal někoho lepšího. Nemohl a nechtěl, protože nevěřil, že kdyby potkal někoho lepšího, dokázal by v sobě najít všechno to, co bylo potřebné k tomu, aby toho lepšího neztratil. Tak to vydrželo až do léta. Někdy přespávala Marta u Jana častěji, jindy méně často. Ještě pořád mu předkládala podivné testy, aby je řešil.

Když si povídali o lásce, mohli si povídat asi takhle:

– Láska je subjektivní emoce...

– To myslíš vážně?

– Láska je sobecká... Když někdo miluje, miluje ve svém partnerovi sebe. Miluje sebe a toho druhého má jako svůj kladný obraz – odraz...

– Chceš tím říct, že všechno, co existuje mezi mužem a ženou, je pud a sex...

– Třeba... Hormony, pud...

– Ale co je všechno to... Všechna ta slova, všechno to společné... Zážitky a tak, co nás nutí chtít toho druhého, nepouštět ho...

– Už jsem ti to říkala... Všechno společné...

– Tím chceš říct, že láska je výmysl civilizovaných opic, sešňerovaných morálkou, konvencemi...

5

– Ne že bych byl z toho vážný, ale po těch posledních do-
stizích se mi zdálo, že Marta začala být nějak vážnější. Když
přišla ke mně, říkala, že je utahaná, kouřila a četla a studovala
v odborných knížkách a v časopisech a jedla moje večeře bez
chuti, bez nálad se zúčastňovala sedánků, mejdanů a večírků.
I když já jsem vlastně taky nějak ztratil chuť k tomu poslední-
mu. Věčně stejná společnost, věčně stejná témata – průšvihy
z minulých mejdanů, řeči o významných a bohatých lidech
Mlína, kdo s kým, za kolik, kde, další zprávy černé kroniky
z okolí Mlína, znásilněné, zavražděné, muzika, tance, cigare-
ty, alkohol, a druhý den kocovina a občas výčitky svědomí, na
které během dne zapomínáme. Napadlo mě... Vlastně ne...
Kdysi to říkala Marta a já jsem to převzal. Kdysi Marta říka-
la, že si nedokáže představit, co bychom si všichni povídali,
kdyby neexistoval alkohol. Jestli bychom se vůbec někdy se-
šli, a pokud ano, jak bychom strávili večer. Spolu... Přemýš-
lel jsem o tom a říkal jsem si, že by to snad zase nějak šlo,
i když velice dobře znám ty chvíle, kdy mluví všichni najednou

a všichni o sobě. Asi to potřebujeme. Kecat o sobě. Uvalit naše starosti na cizí hlavy. Vymluvit se z problémů. Když jsem to řekl Martě, řekla mi: – Neber si to tak.

Neber si to tak, řekla mi, jako by mě vůbec neposlouchala. – Hej! zakřičel jsem na ni, protože se mi nelíbilo, jak se učí nebo studuje nebo zkoumá a nemá čas ani pro sebe ani pro mě. – Hej, řekl jsem a ona se podívala přes brýle a zeptala se, co chci. – Zdá se mi... Vlastně bych s tebou chtěl mluvit, řekl jsem, a sotva to bylo venku, nedokázal jsem si představit, o čem s ní chci mluvit. – Pořád v poslední době makáš... – To musím. Dokončuju práci... – Zdá se mi, že jsi z toho moc vážná, řekl jsem jí. Usmála se a odložila brýle a rukou si pročísala vlasy. Usmívala se a byla pěkná a chvíli se mi zdálo, že ty naše řeči o svobodě, nezávislosti jsou k ničemu, že jim nevěří ani ona, ani já. Jenom chvíli se mi to zdálo, než řekla, abych chvíli počkal, než dodělá odstavec. Chtěl jsem s ní jenom sedět a povídat si. Povídat si a zapomínat s další načatou větou tu, která skončila. Když mi řekla, abych počkal, měl jsem chuť jí říct, aby už nikdy nechodila. Místo toho jsem jí řekl, že příští týden přijede sestra a že u mě přespí. Marta na to řekla: – Mh. Očima zůstávala přilepená k popsané stránce před sebou.

Marta zůstávala očima přilepená k popsané stránce před sebou. Jan odešel do pokoje – ateliéru a zavřel za sebou dveře. Posadil se do lehkého křesla, zapálil si a nevěděl, jak pokračovat. Byl vážný a nepomohlo, když si říkal, že nemá důvod. Zopakoval si události dne. Pamatoval si na cestu do práce. V autobuse do Bystřice jely nějaké učnice. Hned po ránu vytáhly kytaru a zpívaly vysoko položenými hlasy písničky, které mohl slyšet, kdyby poslouchal stanici Hvězda. Zpívaly písničku jako H. Zagorová a Janovi se zdálo, že ji zpívají lépe, upřímněji, a představoval si jejich dny a svůj den, který teprve začínal, a láska v textu a melodie písničky zněla opravdově a upřímně, až začal myslet na Evu a na sebe a pak na ostatní a potom si musel zopakovat, že opravdu nemá důvod. Něco chtěl. Něco chtěl pořád. – Pořád chceme vlastně stejné věci.

Pořád žijeme stejným směrem. Odcházíme, abychom se vrátili. Vracíme se, abychom mohli odejít. Myslel na to ráno v autobuse. – Naše sny a představy a to, co chceme, se posouvá s naším věkem kvantitativně, ale kvalita zůstává stejná. Jenom naše tělo stárne a mozek stárne a my, obroušení skutečností, slevujeme, ubíráme, vyřezáváme podstatné detaily. Všechn ten balast, to laciné, to kolem, zůstává někde vzadu, přefiltrováno filtrem ubíhajícího času. – Ale kdy konečně budeme spokojení? Ale kdy konečně? ptal se Jan, když seděl večer v pokojí-ateliéru a cigareta v jeho prstech dohořela až po hnědý filtr. Pamatoval si několik zákazníků ve svém ateliéru, pamatoval si zhruba řeči, které vedl v bufetu při obědě. Pamatoval si, že zavřel o patnáct minut dřív, aby vyrazil na okraj Bystřice, aby se znovu vrátil do těsných uliček a starých domů. Pamatoval si, kolikrát zmáčkl spoušť, a dokázal střízlivě odhadnout, že ze všech těch věcí vyjde snad jeden dobrý snímek. Jenom jeden. Nic víc. Dokázal si vzpomenout, že když se vrátil, seděla Marta u stolu a pracovala. Dva dny ji neviděl, a když přišel, uvědomil si, že by ji nemusel vidět ani dnes. K večeři si koupil zavináče. Marta si namazala na chleba máslo a měkký sýr APETITO.

A jednou přestaly vonět šeršky – orgovány a začaly vonět jiné květy a léto vystřídalo jaro. Eva měla všech pět státnic za sebou. Jeli jste do Žiliny. Mluvili jste s tvým otcem. Všechno se zdálo jasné. Všechno bylo jasné. – Paní doktorko, říkals jí a oba jste se smáli a jednoho dne ses navlekl do obleku a v aule Komenského univerzity jsi sledoval Evu, jak přebírá diplom a sklání hlavu před všemi přítomnými rodiči i před tebou. Dals jí kytku, jak se to dělává. Obědváli jste v Perugii biftek. A jednoho dne jste se vzali. Jako muž a žena. Zastřeným hlasem jsi řekl: – Ano. Z obřadu sis nepamatoval nic. Byli jste manželé. Měli jste byt, když se otec rozhodl uvolnit byt pro vás a nastěhovat se ke své stárnoucí herečce. Měli jste byt z panelů na sídlišti Pošeň. Měli jste všechno před sebou. Ze Žiliny přijeli Evini rodiče. Její otec nevypil ani pivo. Choval se důstojně. Dokonce i tvoji rodiče přišli a chovali se k sobě jako

přátelé. Přišla i tvoje sestra v nových šatech a s novým člověkem vedle sebe. Tvůj otec bodře povykoval a matkám ukápla slza. Kamarádi z časopisu a ti ostatní vám přinesli dárky a odnesli si svoje promile. Eva pila hodně. Taxíky vás rozvezly do míst určení a vy jste s Evou zůstali sami ve svém bytě. Byla už tma. Bylo léto. Otevřeli jste okna a poslední láhev. Odložili jste slavnostní šaty a volně rozhození po posteli jste vypíjeli čas a láhev. Eva se ti zdála opilá. – Promiň, řekla ti, když jsi chtěl dokončit starosvětský svatební den. – Promiň, ale dnes z toho asi nic nebude. Jsem nalitá, řekla ti a vkolébala se do koupelny. Napustila si vodu a ponořila se do ní. Stáls nad ní a ona usínala ve vodě. – Posad' se, vstaň, dávals jí pokyny a ona poslouchala jako ovečka. Vylezla z vany a tys ji celou zabalil do velkého froté ručníku a odnesl ji do ložnice. Vysoušels ručníkem její tělo a ještě jednou jsi to zkusil. – Fakt ne, řekla ti. – Promiň mi to. Ráno ti to všechno vynahradím, řekla ti a tys vysoušel dál její tělo, ale už jako otec, který vysušuje svou nedospělou dceru. Tehdy jsi ještě cítil něhu. Myslel sis: – Eva se mi pěkně zřídila. Chudinka. Bylo toho moc. Státnice, promoce, svatba, nový byt... Nějak tak jsi omlouval Evu a pak jsi ji zabalil do lehké přikrývky a políbil na opilá ústa, když už spala, a potom ses osprchoval a nahý jsi přišel do ložnice a nahý ses přitiskl k jejímu nahému tělu a ještě pěkně dlouho jsi nemohl usnout, i když z jejího těla nevycházela ani jiskra, která by ti k nespavosti dávala důvod.

– Jane, miláčku, promiň mi to. Jsem hnusná baba. Nezlob se, že jsem takhle zblbl svatební noc, povídala ti a nesla do postele máslo a chleba s vajíčkem a džem a načervenalý čaj, ze kterého se kouřilo, a bledě zlaté pivo v orosených skleněných džbáncích a svoje citronová ústa a měkké oči a hebké a pružné tělo. Když jste se dostali k tomu čaji, už se z něj dávno nekouřilo.

Odpoledne jste odjeli na svatební cestu. Rychlík do Tater měl hodinu zpoždění. Ubytovali jste se v dvoulůžkovém pokoji v hotelu PARK v Novém Smokovci v zahnuté části podkovy. Byli jste trochu zklamaní, že v ložnici jsou postele od

sebe. A nepravidelné stěny potapetované ložnice a přistýlka, dvě křesla, malá lednička, balkon s výhledem na parkoviště a odřobané smrky. Hned ráno jste vyrazili na túru a tys jenom pro své potěšení fotil parciálně zdivočelou a parciálně zcivilizovanou krajinu a Evu před nádražím Vyšné Hágy. Zapadli jste do toho cizího světa svátečních turistů, horalů a sezonního personálu s ulitými flaškami a spropitným. Někde tiše šustila hudba v reproduktorech. Kubánský rum byl starý sedm let. Němci se hlasitě smáli. Poláci pili vodku na ex. Stárnoucí ženy obalené do večerních šatů a zmalované drahými barvami čekaly, až alkohol a tlumené světlo zastaví čas. Zamilované dvojice si pod stolem tiskly ruce. Srkaly kolu a bílé víno. V časopise Fotografie jsi našel čtyři fotky s krátkým povídáním, které ti otiskli. Eva byla doktorka. Byli jste manželé. A hudba nepřestávala dotírat. Eva byla opilá. Jako ve svatební den. Nebo víc. – Netrefíme do hotelu, řekls jí, a ona se smála a cigaretu si zapalovala cigaretou a povídala ti, že teď už pro ni všechno skončilo, že teď už začne stereotyp, a tys byl překvapený, protože pro tebe všechno začínalo. A tys byl překvapený, protože ještě nenastoupila, protože ještě nezestárla, protože ještě měla prázdniny a taky tebe. Byls překvapený a snažil ses jí vysvětlit a malovat jí budoucnost, na kterou by se mohla těšit. – Jsi hodný, Jane, řekla ti a najednou byla ještě víc smutná a tys nevěděl, jak ji vrátit k sobě. Jak ji vrátit k sobě, k vám. Až mnohem později sis zvykl na její nálady, když pila. Až mnohem později jsi poznal, co chce slyšet, co chce vidět, říkat, cítit, prožívat. Až mnohem později, ale to už bylo pozdě. Pro ni i pro tebe. A ráno omlouvání a milování a snídání a chození a focení a přemlouvání, usmíření, pití, tancování, souložení, spaní. Neviděls nikdy v horách vycházet slunce. Bývali jste vážní a pak euforicky šťastní. Hladoví a přesycení, nevyspalí, unavení. Nechal sis narůst vousy. Neměls čas se holit. Nechtělo se ti. Neuvědomoval sis, že by něco mohlo být trvale vážné. Neuvědomovala si to ani Eva. Neuvědomoval sis, že se dostáváš do vleku. Byls s Evou, a když jsi s ní nebyl, nebyls šťastný.

Co to v tobě bylo, že sis tak věřil? Žes věřil Evě a tomu novému životu, který jste začali. Co to v tobě bylo? Mohla to být láska? To velké slovo na pět, které neznamena vlastně nic, co by se dalo vyjádřit slovy. Mohl za to čas? Světlo? Má cenu se takhle ptát? Pomalé emoce. Pomalá motivace. Dlouhý čas... A každé její gesto, každý její vlas, který ti zůstal na svetr, každý sen bez ní a každý její zub, polibek, otisk nohy na dlaždicích koupelny... Všechno si dokážeš pomalu vybatvit. A všechno se ti zdá jako sen. Všechno, co bylo, je jako sen. Přítomnost jediná je hmatatelná. Včerejší princezny smyl z dlažby děšť.

– Všichni jsme stejní, říkal si Jan. – Jestli se lišíme, nelišíme se tak moc. Patříme k jednomu druhu. Celková genialita jedněch a omezenost druhých jsou jen zdánlivá zrnka mimo přesýpací hodiny. Jedno nevyklučuje druhé. Nikdo nemá větší cenu než někdo jiný. Všichni odsud jednou zmizíme, říkal si Jan a už nevěděl, CO a PROČ si chtěl vysvětlit. Hodiny na věži čtyřikrát odcinkly půlnoc. Vyklonil se z otevřeného okna a spočítal rozsvícená okna. Napočítal dvě. I s tím jeho tři. Tři lidé nespí. Tři nebo šest nebo víc. Hádal, jestli v některém z těch oken probíhá večírek, jestli se tam někdo za žlutým světlem učí nebo čte nebo přemýšlí nebo někdo zapomněl zhasnout a usnul. Vždycky se tak vykláněl a vždycky si to tak představoval. – Nebo už vážný, řekl si a přestával být vážný. Oheň cigarety svítil v jeho levé ruce. Řekl si, že všechno bude zítra lepší. Pak odhodil cigaretu oknem. Viděl ji svítit dole na trávníku. Znovu se podíval na spící město a vybavil si, jak jednou fotil nějaké lidi v drůbežárně. Zastavil se tam s jedním mužem a Jan se ptal, protože ho to zajímalo. Ptal se a dověděl se. Dověděl se, že těch slepic kolem je devadesát tisíc, že denně snesou šedesát až sedmdesát tisíc vajec. Byly naskládány jedna vedle druhé. Pěkně po deseti v jedné kleci, kde na každou z nich připadalo přesně 389 milimetrů. 389 milimetrů čtverečních a vajíčka se kutálela po roštích pomalu do kanálku, kde je zaměstnankyně sbírala do vozíku. – Jak dlouho to vydrží? zeptal

se Jan. Muž řekl: – Deset, jedenáct měsíců. Pak dáme nové. Pak dáme nové, řekl muž a taky řekl, že se slepice mezi sebou perou, že z toho blázní a dokážou si nejen otrhat peří, ale taky vyrvat střeva. Aby se uklidnily, podávají jim barbituráty. – Nehodí se na maso ani do třetí kategorie, řekl ještě, ale Jan se už dál neptal. Vyfotil ženy. Vyfotil slepice. Dokonalým strojem vyfotil dokonalý systém, který prý vypracovala jedna švýcarská firma. Pak celý večer myslel na 90 000 slepic. Pak skoro týden nejedl vajíčka. Pak na slepice zapomněl. Teď na ně myslel znovu. Marta ještě studovala. Jan jí řekl, na co myslel. – Někdy si připadám jako ta slepice... devadesát tisíc... Tolik jako obyvatel Mlína, říkal Martě a Marta si mnula oči a Janovi se začalo chtít spát. – Pojd' už spát, řekl. – Tak jo, rozhodla se. Když se konečně dostali do postele, která byla tak veliká, že se nemuseli dotýkat, dotýkali se jeden druhého s promyšleností a důkladností zaběhnutého systému. Jako by je programem vybavila nějaká švýcarská firma.

– Docela jsem se těšil, že Naďa přijede. Když jsme byli malí, neměl jsem ji rád. Byla to malá holka, které rodiče fandili. Čím jsem byl starší, tím mi byla blíží. Nevím... Povíдали jsme si spolu docela o všem jako výborní kamarádi. Když se naši rozvedli, zůstala s matkou. Vídali jsme se dost málo. Naďa... Splnila otcovy představy. On umělec a malá Naďa, teď už vlastně velká. Naďa, která píše scénáře, má za sebou jeden film, dvě inscenace v TV a dokonce má v tisku první knížku povídek... Otec zapracoval a Naďa mohla studovat. Já jsem na to neměl. Moje úspěchy ve fotografii bere otec jako drobné mince. Uloží je do kapsy saka a zapomene.

Takže přijela sestra. Sestra Naďa má oči úplně jiné než já. Já mám zelené a ona hnědé. Já mám oči jako moje matka. Naďa má oči jako její otec. Vlasy nemá vůbec červené a má tolik roků jako Marta a ještě pořád se kamarádí s Evou, i když Eva už neexistuje. Naďa přijela večer. Šli jsme se navečeřet do restaurace a hádali jsme se, kdo to zaplatí. – Nechej to, prosím tě, řekla a já jsem se dal přesvědčit, když jsem si řekl, že

její příjmy a příjmy jejího muže jsou asi podstatně větší než ty moje. – Sluší ti to, řekl jsem jí, i když to se sestra neříká. – Neblbni, řekla mi a nutila se do češtiny, což mě štválo, protože její čeština zněla tak, jako když mluví Slovák česky nebo Čech slovensky. Dali jsme si parádní večeři a cinzano, protože vím, že ho má Naďa ráda, a konečně to taky platila. Jednu láhev jsem měl doma. Když jsme se vrátili, byla příjemně nachlazená (ta láhev), měl jsem připravený citron a sestra na to mohla říct jedině: – No ne... – No ne..., řekla sestra a nalili jsme si. – Máš nějaké nové věci? zeptala se mě a já jsem jí ukázal nové fotky, které si dlouho a pozorně prohlížela a pak mi řekla: – Docela to ujde. Nalili jsme si novou dávku a Naďa už mi řekla o všem, co udělala, co dělá a co teprve udělá, a chvíli bylo ticho, protože mě moc zajímalo, co Eva, a sestra musela tušit, že mě to zajímá. To ticho jsem přerušil cinkáním ledu a kloktáním tekutiny dolévané do vysoké sklenice. To ticho přerušil taky zvonek. Šel jsem otevřít. Ve dveřích stála Marta. Marta, které jsem řekl, že dnes tady bude sestra, a která řekla, že nepřijde. Marta stála ve dveřích a říkala: – Jendo, dnes jsem měla štěstí... Dnes jsem měla fakt docela štěstí, říkala a já jsem jí řekl, ať jde dál. – Nechci vás rušit, řekla, ale to už Naďa nevydržela a objevila se ve dveřích, takže následovalo předstávání, protože ty dvě se neznaly, a přemlouvání, aby šla dál. Sedli jsme si a napili se a z Marty vyklouzlo, že jí dnes nabídli místo v psychologickém ústavu ČSAV v Brně. Řekla to jenom tak, jako by mě tím chtěla potěšit, aby se podělila o radost, kterou z té zprávy měla. Řekla to a moje sestřička řekla: – Tak teda gratuluju. Tak teda gratuluju, řekla Martě a v tu chvíli jsem neměl sestru rád. V tu chvíli... V tu chvíli ze mne vyhrklo: – Vezmeš to? Zeptal jsem se, jestli to vezme, a najednou mi nějak moc záleželo na tom, aby řekla NE. Nějak moc mi na tom záleželo a obě si toho musely všimnout. – Nevím, odpověděla Marta. Naďa neřekla nic. Jenom se po mně podívala a zřejmě si myslela své. Marta vypila sklenici cinzana, rozloučila se a odešla. Zůstali jsme s Naďou zase sami. Ta Martina zpráva mivzala trochu dech. Seděl jsem a pil, až mi Naďa

řekla: – Víš, cos mi vždycky kladl na srdce? V první moment mi to nedošlo a ona pokračovala: – Není důvod být vážný. Není důvod být vážný, řekla mi sestra a já jsem se zasmál.

Seděls v kavárně. Na mramorovém stolku ležel popelník, cigarety, šálek a v něm káva. Reprodukovaná hudba jenom docela potichu dotírala. Někdo u vedlejšího stolu mluvil. Díval ses oknem ven. Čekals na Evu, která byla poprvé v zaměstnání. Tady jste si domluvili rande. Díval ses oknem a kolem prošla žena a v ruce nesla žlutý květ. Vzpomněl sis na pointilistické kokardy zlatého deště, které jsi dělal na barvu, když začínalo léto. Číšníci se proháněli kolem na gumových podrážkách svých bot. Bez hluku. Kolem tvého okna přešly dvě dívky v upnutých džínkách. Rozhlížel ses kolem a mělš chuť zachytit atmosféru té smutné kavárny. Všechny stoly zvlášť a všechny najednou, ale neudělals nic. Tvým oknem prošli muži v montérkách s taškami přes rameno. Tvým oknem prošly staré ženy a staří muži a mladé ženy a mladí muži. Všichni procházeli TAM, a nikdo z nich se NEVRACEL. Myslels na cíle, které mají před sebou, a zpěvačka zpívala anglicky, abys ji objímal. Byl první srpen a Eva měla půl hodiny zpoždění. Byla poprvé v zaměstnání, které si vybrala pro celý život. Pro celý život si vybrala, že bude léčit lidem zuby. Tvůj otec zapracoval, aby mohla nastoupit na jedné velké poliklinice, kde nebylo pro zubaře místo. Ted' byla někde ve své ordinaci nebo na cestě za tebou.

Přišla o čtyřicet minut později. Postavila se proti oknu a padající slunce ji pěkně nasvítlo, když se omlouvala a plná zážitků z prvního dne si sedla proti oknu, proti tobě a řekla, že chce kávu a koňak. Poručils dvě kávy a dva koňaky. Eva si zapálila a nedočkavě ti vyprávěla o tom novém prostředí. Nedočkavě ti povídala o všem, do nejmenších detailů. – Dneska jsem ještě nedělala vůbec nic, řekla a povídala ti o představení s kolegy, o fasování prádla, o pohovoru u šéfa, o oslavě, která se konala po obědě, protože jeden kolega měl zrovna padesát. – To jste něco pili? zeptal ses naivně, protože tehdy sis ještě myslel, že existují povolání, kde je existence alkoholu

kontraindikována. Tehdy sis myslel ještě spoustu jiných věcí. – Trochu, odpověděla ti a napili jste se koňaku a Eva přešla k tomu, jak jí sestra nabídla kávu a že je to docela dobrá ženská, které je osmatřicet a jmenuje se Marienka. – Nebude to tam snad hrozné. Docela to šlo, řekla ti.

Ten den skončil mejdanem u sousedů, se kterými sis ty zatím říkal jenom ahoj. To Eva. To všechno Eva. Za všechno mohla Eva, že ses kamarádil s tolika novými lidmi. Přitahovala lidi k sobě. Něco v ní bylo, co táhlo opilé tuláky z ulice, aby se u vás zastavili, když jste seděli na lavičce v parku, a oni prohodili pár slov a táhli dál nebo s vámi. Něco v ní muselo být, když se jí svěřovaly vdané ženy s nejintimnějšími problémy, když jí ženatí muži dokázali povídat o svých milenkách, že se s ní lidé dokázali bavit o knížkách, o malířství, o filmu, o šatech, o kosmetice, o zboží, které je, nebo není k dostání. Něco musela vyzařovat a to něco přecházelo i na tebe a ty ses najednou dokázal bavit v bufetu s osamělým mužem o fotbalu a o politice. Ale ten den skončil mejdanem u sousedů. Hodně vašich dnů tak končilo. Některé tak začínaly.

Začínaly a končily... Seděls v kuchyni. Byla sobota. Otevřenými dveřmi balkonu vnikal dovnitř letní den. Otevřenými dveřmi balkonu Eva procházela sem a tam s kbelíkem, ve kterém bylo mokré prádlo. Sem – tam procházela přes byt z koupelny na balkon, jenom v kalhotkách a v podprsence. Věšela na šňůry vyprané prádlo a „prasáci“ (jak jim říkala ona) z okolních domů vyčuhovali z oken na její tělo, na její pohyby.

Seděls v kuchyni a neměls důvod být vážný. Jako bys lítal a Eva zpívala písničku o holubech a večer jste odjeli někam na chatu. Dávno jsi zapomněl na ta jména, na ty chaty. Chata, chlastání, chvástání, chechtání... A rána, kdy se Eva k tobě tulila, tiskla se celým tělem, držela se tě, tiskla tě k sobě a říkala: – Drž mě. Prosím tě, drž mě... Ještě víc. Ještě. A melodie z reproduktorů, které vás rozteskňovaly a pozvedaly a ohlušovaly a uspávaly. A alkoholy, které dělaly totéž. Tehdy ti to ještě nevadilo. Hodně věcí ti tehdy ještě nevadilo.

Janova sestra odjížděla v pátek ráno. Jan jí pomohl nést zavazadla k autu. Rozloučili se a Naďa odjela. Bylo zataženo. Vypadalo to na déšť. Všechno to vypadalo na déšť. Jan se vrátil do bytu a sbalil si věci, dopil zbytek kávy a šel na autobus a autobusem jel do Bystřice. Autobus jel zataženým světem do zatažené Bystřice. Jan hleděl z okna a vzpomínal na to, co si včera večer se sestrou povídali. Normální večer. Příjemný večer. Adam a mravenci. Supertramp. Všechno to vypadá na déšť. Některá rána už tak začínají. Bez nápadu. Bez perspektivy. Energie a myšlenky unikají volně do ovzduší. Někdy se houpačka zhoupne a jsme chvilku dole. Pak zase nahoře. Pak zase někde...

Ve snu šel po ulicích Mlýna. Centrum bylo zaplněno lidmi. Všichni se dívali na tovární komín. Ve Mlýně byl jenom jeden vysoký tovární komín a na ten se všichni dívali. Jan se zeptal nějakého důstojníka, o co jde. Ten mu to chtěl vysvětlit, ale to už Jan viděl sám. Od špičky komína se odlepil tmavý bod a začal padat volným pádem. Ten tmavý bod byl člověk. Po několika metrech zadržela jeho pád síť, do které se zároveň s ním snesli tři muži. Všichni kolem si oddechli. Síť se pomalu snášela k zemi. Dopadla na tlustou oranžovou žíněnku. Pak začali ti tři muži mlátit toho, co skočil. Přitom všichni křičeli: ŠOK! – Je v šoku, řekl Janovi důstojník, který stál ještě stále vedle něho. Někáký jiný důstojník k nim přišel a řekl, aby neočumovali a mazali pryč. Mazali pryč. Zřejmě měli společnou cestu, protože šli vedle sebe k divadlu. Důstojník táhl na provázku oranžovou zmenšeninu nákladního auta TATRA 138. Jan se marně otáčel a hledal, kde má důstojník nějakého syna k tomu autu. Důstojník k tomu autu neměl nikoho. Potom už šel Jan sám. Ještě na rohu, v opravně hudebních nástrojů, zahlédl za výlohou ceduli s nápisem: MÁTE ROZLADĚNÝ KLAVÍR...

Toho dne pracoval Jan jako špatný profesionál. Ještě v poledne to pořád vypadalo na déšť. V poledne poobědval v bufetu a na kávu se vrátil do ateliéru. Vypil kávu a kouřil a nechtělo se mu pracovat. Přemýšlel o sobě, a když zjistil, že

začíná být vážný, řekl si: – Jenom se neposer. Řekl si to hlasitě a v tom tichu poledního ateliéru to znělo směšně. Venku začalo pršet. Houpačka se zhoupala někam do bodu MEZI. Jan si stoupl k oknu a chvíli pozoroval, jak prší. Ulice se nahrbila klobouky muchomůrek a černých hřibů deštníků. Jan si zapálil cigaretu. – Jsi zbabělec, řekl si a déšť stékal po chodníku a u zacpaného kanálu utvořil první louži. – Za tu dobu, cos přišel do Mlýna a sem, do Bystřice, jsi nedokázal vůbec nic. Nic nového. Žádní kamarádi. Žádná láska... Hraješ si na zklamaného, svobodného bohéma. Dokázals to. Dokázals, že už to nedokážeš, říkal si a chtěl být někým jiným. Někým opravdovým, kdo přijde domů a doma ho čeká žena s večerí a děti s něžnými pusinkami a vykulenýma očima a smetí, které je třeba vynést, a utřít nádobí, přečíst pohádku, sedět u velkého stolu a pobízet děti k jídlu a večer se dívat na televizi a v noci se milovat a ráno vstávat. A ráno zase vstávat, přemýšlel a dokázal si představit, že po čase by zase chtěl být tím, co je teď. – Ale jak to dát dohromady? Jak to udělat, abych nebyl ani trochu vážný? A Marta mu ufrnkne někam do Brna. Konečně proč ne? Ale Marta je jediný člověk ve Mlýně a v Bystřici... Ale Marta, sakra, to není ONO. To ono byla Eva. Byla? Aspoň nějaký čas. Někáký čas.

Z bytu nad ateliérem zavoněly buchty. Zavoněly tak, že Jan dostal chuť. Podíval se na hodinky a odemkl. Za deset minut přišel muž a podával mu lístek. Jan vyhledal sáček s fotografiemi a podal jej muži. Muž podal Janovi peníze. Další dvě zakázky byly fotky na pas. Další byl kinofilm. – Jenom vyvolat, řekl člověk v bundě pokapané kapkami deště. Potom už nepřišel nikdo. Pršelo. Buchty už dávno nevoněly. Jan si koupil v bufetu kus salámu, rohlíky, pivo. Potom nasedl a jel domů. Autobus byl prázdný. Byl pátek večer. Všichni už byli doma. Všichni už byli NĚKDE.

Za hodinu byl i Jan někde. Byl doma. Marta tam nebyla. Bylo tam cítit starý kouř z cigaret. Starý kouř z cigaret neměl Jan rád. Otevřel okno. Venku pršelo. Jan si pustil Boba Marleyho a ten zazpíval: – Ne, ženo, neplač... Jana napadlo, že

neexistuje žádná žena kromě jeho matky, která by pro něho mohla plakat. Sedl si do malé modré kuchyně a jedl osmažený salám s hořčicí a pil pivo a potom kávu. Bob přestal zpívat. Přenoska se nadzvedla a vrátila se do klidové polohy. (– Všichni se jednou vrátíme do klidové polohy...) Jan dojedl a dopil, obrátil desku a potom se jenom tak poflakoval po bytě a předstíral, že se nenudí. Nebyl ještě čas, aby šel spát. Nebyl už čas, aby někam vyrazil. Všichni kamarádi, které kdy měl, byli nejméně 2 km daleko. Jediný Jiří bydlel za rohem. Jan vyhlédl z okna a uviděl světlo v jeho bytě. Šel k domu, kde Jiří bydlel, a zazvonil. Jiří mu otevřel. Vešli dovnitř. Jiřího byt měl pět pokojů. Jiří řekl Janovi, že se rozvádí, že má první stání příští týden. – Proč? zeptal se Jan. – Nesoulad, odpověděl Jiří a otevřel láhev vína. Pili víno. Povídali si a Jan poznal, že Jiří svou ženu ještě pořád miluje. Dceru i ženu. (Poznal to na něm i po několika měsících, kdy už byli rozvedeni.) Jan si vzpomněl, jak nedávno seděli s Pavlem a s Jiřím a Martou a Pavel se rozvedl. Teď už byli z té sestavy rozvedení všichni tři. On to začal. Dopili víno, odpověděli poslední větu, která zapadla někam za ostatními. Když se Jan vrátil domů, bylo deset minut po půlnoci. Deset minut už byla sobota. Marta tam nebyla. Jan si lehl do postele. Přemýšlel, jestli zítra ráno nebude pršet. Měl plán. Zítra byl trh. Měl plán ohledně toho trhu, ale déšť mohl všechno zmařit. Některé plány mohou na déšť umřít.

– Probudil jsem se dost brzy na to, že jsem šel spát po půlnoci. Dost brzy... Venku pršelo. Žádný plán, žádný trh. Shakin' Stevens zazpíval z ranního rozhlasu, že ho July nikdy neopustí. Uvěřil jsem mu. Postavil jsem na kávu a nakrájel špek a jednou sirkou jsem zapálil dva modré ohně. Tři svatby mě čekaly tuto sobotu. Moje účast byla nezbytná. Stejně jako účast ženicha, nevěsty, svědků. Lapač událostí. Stevens i s July, která ho neopustí, zmizeli z kuchyně, když jsem zasedl k vajíčkám a kávě. Hlasatel oznámil Billa Haileyho s ABC ROCK'N'ROLLEM. Jedl jsem vajíčka. Myslel jsem na rock'n'roll a kluky s kšticemi nahoru a tancovačky, které jsem nemohl absolvovat, protože mi

bylo pět nebo šest nebo sedm nebo osm. V té době jsem ještě neabsolvoval žádnou tancovačku. Nikdo z nás neabsolvoval v té době ještě žádnou tancovačku. Ještě jsme ani nevěděli, co to je být vážný. Tehdy jsme ještě ani nevěděli, co to je důvod. Dojedl jsem a dopil a dokouřil, sbalil věci a uháněl na autobus do Bystřice. Procházel jsem trhem. Ženy a muži se kryli před kapkami velikými deštníky, šátky a kapucemi ze silonových sáčků, pláštěnkami. Stáli a čekali na zákazníky. Zákazníci se kryli menšími deštníky a co nejrychleji nakupovali zeleninu a květiny.

Ty tři svatby jsem hladce zvládl. Dostal jsem láhev vína a třikrát zákusky. Po dvanácté jsem odjel domů. Doma jsem otevřel tu darovanou láhev a nacpal jsem se zákusky. Chvilku jsem listoval v časopisech, kde byly fotky. Je už jasné, že Marta u mě nebyla. Nečekal jsem, že tam bude. Otvíral jsem dveře s tím, že byt bude prázdný. A byl. Pil jsem domácí bílé víno a k tomu zajídal zákusky a pořád víc a víc jsem dostával chuť někoho vidět, s někým mluvit. Přestalo pršet. Za mraky se dalo tušit polosunce. Zapískal jsem z okna, protože jsem si vzpomněl, že jsme včera naplánovali s Jiřím nějaký nesmyslný flám. Potřeboval jsem nějaké lidi kolem. A Jiří se objevil na balkoně a mávl, abych přišel. Když mi otevřel, řekl: – Ahoj. Z tašky jsem povytáhl zbytek vína. Jiří řekl: – Výborně. Šli jsme nahoru do bytu. Jiří byl doma sám. Jeho žena, se kterou se rozváděl, byla se strejdou a Jiřího dcerou na výletě. Byla sobota a přestalo pršet. Dali jsme si víno. Jiří odešel se skleničkou k telefonu. Seděl jsem ve velkém pokoji a bavil se kouřem ze své cigarety a světlým zlatem vína. – Tutovka. Přijdou, oznámil Jiří, když vešel. Nevím, co jsem na to řekl, ale vím, že když se ozval domovní zvonek, byli jsme tak daleko, že přítomnost nějakých žen nám mohla být jedině na obtíž. Ženy vešly. Představili jsme se. Jmenovaly se Milena a Milada a za celou dobu jsem nepřišel na to, která je která. Konečně co na tom. Byly to intelektuálky. My jsme byli taky intelektuálové. Brzy se velký pokoj docela zaplnil intelektem. Všichni jsme senarodili v rozmezí dvou let. Každý z nás (kromě